

Polski
Instytut
Ekonomiczny

LUTY 2023

WARSZAWA

ISBN 978-83-67575-20-1

Wpływ wojny w Ukrainie na działalność polskich firm

Cytowanie: Dębkowska, K., Kłosiewicz-Górecka, U., Szymańska, A., Wejt-Knyżewska, A., Zybertowicz, K. (2023), *Wpływ wojny w Ukrainie na działalność polskich firm*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa.

Warszawa, luty 2023 r.

Autorki: Katarzyna Dębkowska, Urszula Kłosiewicz-Górecka, Anna Szymańska,
Aleksandra Wejt-Knyżewska, Katarzyna Zybertowicz

Redakcja merytoryczna: Paweł Śliwowski

Redakcja: Jakub Nowak, Małgorzata Wieteska

Projekt graficzny: Anna Olczak

Skład i łamanie: Tomasz Gałązka

Współpraca graficzna: Sebastian Grzybowski

Polski Instytut Ekonomiczny

Al. Jerozolimskie 87

02-001 Warszawa

© Copyright by Polski Instytut Ekonomiczny

ISBN 978-83-67575-20-1

Spis treści

Kluczowe liczby	4
Kluczowe wnioski	5
Wprowadzenie	6
Warunki funkcjonowania i strategie biznesowe firm	8
Sprzedaż i zamówienia	15
Zatrudnienie pracowników z Ukrainy	19
Współpraca z partnerami biznesowymi	24
Profile przedsiębiorstw silniej i słabiej dotkniętych skutkami wojny	32
Podsumowanie	38
Aneks metodologiczny	39
Bibliografia	40
Spis tabel i wykresów	41

Kluczowe liczby

40 proc.

firm odczuło słaby wpływ wojny na swoją działalność

36 proc.

firm odczuło umiarkowany wpływ wojny

24 proc.

firm odczuło silny wpływ wojny

Według oceny przedsiębiorców wojna silnie wpłynęła na:

- wzrost cen dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych (**44 proc.**)
- podniesienie cen produktów lub usług oferowanych przez przedsiębiorstwa (**45 proc.**)
- wyższe koszty działalności (**42 proc.**)
- wzrost ryzyka działalności biznesowej (**35 proc.**)
- zakłócenia w łańcuchach dostaw (**35 proc.**)

Słaby wpływ wojny dotyczył:

- zmian w zatrudnieniu w wyniku odpływu lub przyptywu pracowników z Ukrainy (**75 proc.**)
- wycofania się firm z niektórych dotychczasowych rynków zbytu (**70 proc.**)
- pogorszenia współpracy z kontrahentami zagranicznymi (**67 proc.**)
- wzrostu zatorów płatniczych (**65 proc.**)

Kluczowe wnioski

- **Wojna ma zróżnicowany wpływ na poszczególne obszary funkcjonowania przedsiębiorstwa w poszczególnych sektorach gospodarki.** Skutki wojny w największym stopniu dotyczą podnoszenia cen na produkty i usługi oferowane przez firmy, wzrostu cen dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych oraz wyższych kosztów działalności. W najmniejszym stopniu wojna wpływa na zmiany w zakresie zatrudnienia pracowników z Ukrainy.
- **Zróżnicowane odczuwanie wpływu wojny przez firmy pozwoliło wyróżnić trzy grupy podobnie oceniające jej oddziaływanie na swoją działalność.** Grupa pierwsza to firmy, które najstabilniej odczuły wpływ wojny, a w niektórych obszarach w ogóle tego wpływu nie odczuły, często z powodu specyfiki swojej działalności. Grupę drugą tworzą przedsiębiorstwa, które w umiarkowanym stopniu odczuły wpływ wojny na sprzedaż i zamówienia oraz współpracę z partnerami, ale silnie odczuły wzrost kosztów działalności, wzrost cen surowców i same pod wpływem wojny podniosły swoje ceny. Grupę trzecią stanowią jednostki, które najsilniej odczuły skutki wojny we wszystkich badanych obszarach funkcjonowania.
- **Silny wpływ wojny odczuwają przedsiębiorstwa przetwórstwa przemysłowego, bez względu na wielkość.** Wśród firm budowlanych to mikro i średnie przedsiębiorstwa silnie odczuwają wpływ wojny, zaś małe wskazują częściej na słaby jej wpływ.
- **W handlu silny wpływ wojny odczuwają przede wszystkim małe przedsiębiorstwa,** podczas gdy dla średnich i dużych firm wpływ wojny jest umiarkowany. **Wśród przedsiębiorstw transportowych wojna najbardziej dotknęła duże jednostki,** natomiast raczej nie wpłynęła na działalność mikrofirm.
- **Zakwaterowanie i gastronomia to branża silnie dotknięta skutkami wojny,** zarówno w opinii mikro, małych i dużych przedsiębiorstw zajmujących się tym rodzajem działalności. Silny wpływ na swoją działalność odczuwają też średnie firmy z sekcji finanse i ubezpieczenia oraz mikroprzedsiębiorstwa zajmujące się administrowaniem i działalnością wspierającą.
- **Słaby wpływ wojny wskazują firmy zajmujące się działalnością profesjonalną, naukową i techniczną, bez względu na wielkość jednostki.** Również firmy z sekcji informacja i komunikacja oraz kultura, rozrywka lub rekreacja nie odczuwają silnego wpływu wojny na swoją działalność.

Wprowadzenie

Wojna w Ukrainie zmieniła warunki prowadzenia działalności gospodarczej dla wielu polskich firm. Dotychczasowa działalność eksportowa i importowa okazała się niemożliwa lub radykalnie utrudniona, zawieszono zostały dotychczasowe inwestycje, nastąpił odpływ klientów, którzy korzystali z usług i produktów polskich firm. Sankcje gospodarcze nałożone na Rosję, jako jednego z najważniejszych światowych eksporterów surowców oraz jednocześnie agresora, odczuwa biznes na całym świecie. Zachwianie dotychczasowymi układami politycznymi, społeczno-ekonomicznymi oraz handlowymi daje się we znaki także polskim firmom.

Faktyczną skalę tych negatywnych skutków, jakie dla polskiego biznesu przyniosła obecna wojna w Ukrainie, będziemy w stanie oszacować dopiero w dłuższej perspektywie czasowej. Możemy jednak oczekiwać, że ich skala będzie znacząca. Gdy przed wybuchem wojny, w ramach badań do lutowego Miesięcznego Indeksu Koniunktury¹ pytaliśmy przedstawicieli przedsiębiorstw, w jakim stopniu ewentualna agresja militarna Rosji na Ukrainę może zagrozić ich działalności, to 34 proc. badanych wskazało na duże zagrożenie, ale większa część (38 proc.) miała poczucie małego lub bardzo małego zagrożenia (PIE, BGK, 2022a). Natomiast, gdy podobne pytanie zadaliśmy po wybuchu wojny, na początku marca 2022 r., okazało się, że 42 proc. przedsiębiorców miało poczucie dużego lub bardzo dużego zagrożenia, a tylko 22 proc. uważało, że zagrożenie dla ich działalności jest małe lub bardzo małe (PIE, BGK, 2022b).

W raporcie prezentujemy wyniki badań, które przeprowadziliśmy w grudniu 2022 r. na próbie 1000 polskich firm reprezentujących różne wielkości (liczba zatrudnionych) i branże.

Celem raportu jest pokazanie jak silny wpływ na poszczególne obszary działalności ma zdaniem polskich przedsiębiorców wojna tocząca się w Ukrainie. Pokazujemy oceny przedsiębiorców dotyczące wpływu wojny na ogólne warunki ich funkcjonowania i poszczególne obszary funkcjonowania firmy. Przedstawiamy wyniki ocen wpływu wojny na sprzedaż i zamówienia badanych przedsiębiorstw. W raporcie nie zabrakło

¹ **Miesięczny Indeks Koniunktury (MIK)** – wskaźnik stworzony przez PIE i BGK służący do badania koniunktury polskich przedsiębiorstw. Badanie jest przeprowadzane na początku każdego miesiąca na reprezentatywnej próbie 500 firm, metodą CATI.

również odniesienia do skutków toczącej się wojny dla zatrudnienia ukraińskich pracowników w polskich przedsiębiorstwach. Ponadto sprawdziliśmy, jak wojna zakłóciła współpracę firm z partnerami biznesowymi. Wyniki naszych badań porównaliśmy z wynikami badań GUS, który od kwietnia do grudnia 2022 r. prowadził badanie firm dotyczące wpływu wojny w Ukrainie na koniunkturę.

Analiza wyników badań pozwoliła zauważyć, że przedsiębiorstwa w różnym stopniu zostały dotknięte toczącą się wojną w Ukrainie. Dzięki statystycznej metodzie wielowymiarowej w postaci analizy skupień wyodrębniliśmy trzy grupy firm, od najsilniej do najslabiej odczuwających skutki wojny. Kolejna wielowymiarowa metoda statystyczna, jaką jest analiza korespondencji, pozwoliła nam przedstawić profile wyłonionych grup i wskazać charakterystyki dotyczące branży czy też wielkości firmy. Ponadto zaprezentowaliśmy sytuację finansową firm w 2022 r. w wyłonionych grupach oraz wskazaliśmy, jakie działania planują podjąć przedsiębiorstwa w 2023 r. w zależności od siły wpływu wojny na ich działalność.

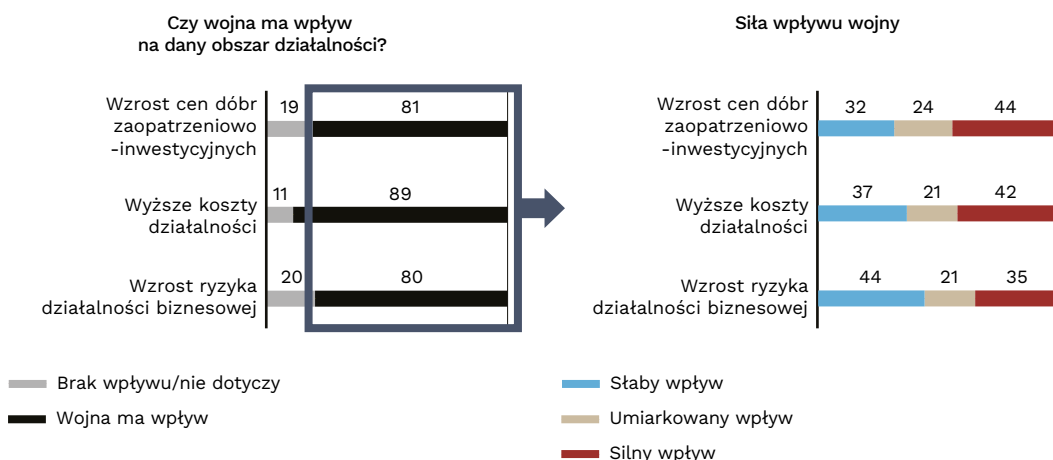
Warunki funkcjonowania i strategię biznesowe firm

Wpływ wojny na warunki funkcjonowania firmy

Zdaniem zdecydowanej większości przedsiębiorców wojna wpływa na kluczowe obszary funkcjonowania biznesu, tj. koszty działalności firmy, ryzyko działalności biznesowej oraz ceny dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych (wykres 1).

Przedsiębiorcy różnią się pod względem oceny siły wpływu wojny. Aż 44 proc. uważa, że wojna silnie wpływa na wzrost cen materiałów i surowców. Podobnie jest w przypadku wzrostu kosztów działalności – tak odczuwa 42 proc. Co ciekawe, w kwestii wzrostu ryzyka działalności biznesowej większy odsetek przedsiębiorców (44 proc. wskazań) uważa, że wpływ wojny na ten obszar jest słaby, a silny wpływ odczuwa 35 proc. badanych.

Wykres 1. Wpływ wojny na wzrost kosztów działalności, cen dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych i ryzyko działalności gospodarczej (w proc.)

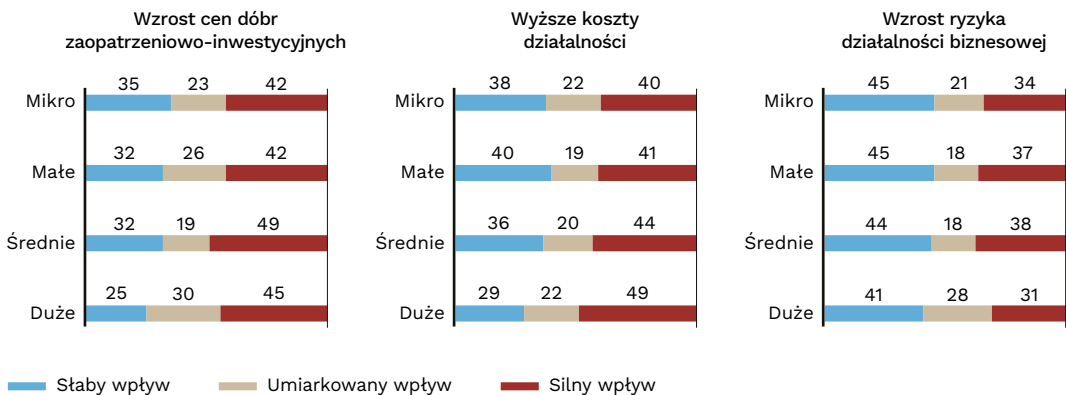

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Silny wpływ na wzrost cen dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych najczęściej dostrzegają firmy średnie (49 proc.) i duże (45 proc.), nieco rzadziej małe i mikro – po 42 proc. wskazań. Z kolei silny wpływ na rosnące koszty działalności najczęściej zgłaszają duże firmy (49 proc.), nieco rzadziej średnie (44 proc.), a najrzadziej (choć relatywnie często – 40 proc.) mikrofirmy. Wzrost ryzyka działalności biznesowej z powodu wojny we wszystkich grupach wielkościowych nieco częściej jest odczuwany jako słaby niż jako silny (wykres 2).

Wykres 2. Wpływ wojny na wzrost kosztów działalności, cen dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych i ryzyko działalności biznesowej w firmach różnej wielkości (w proc.)

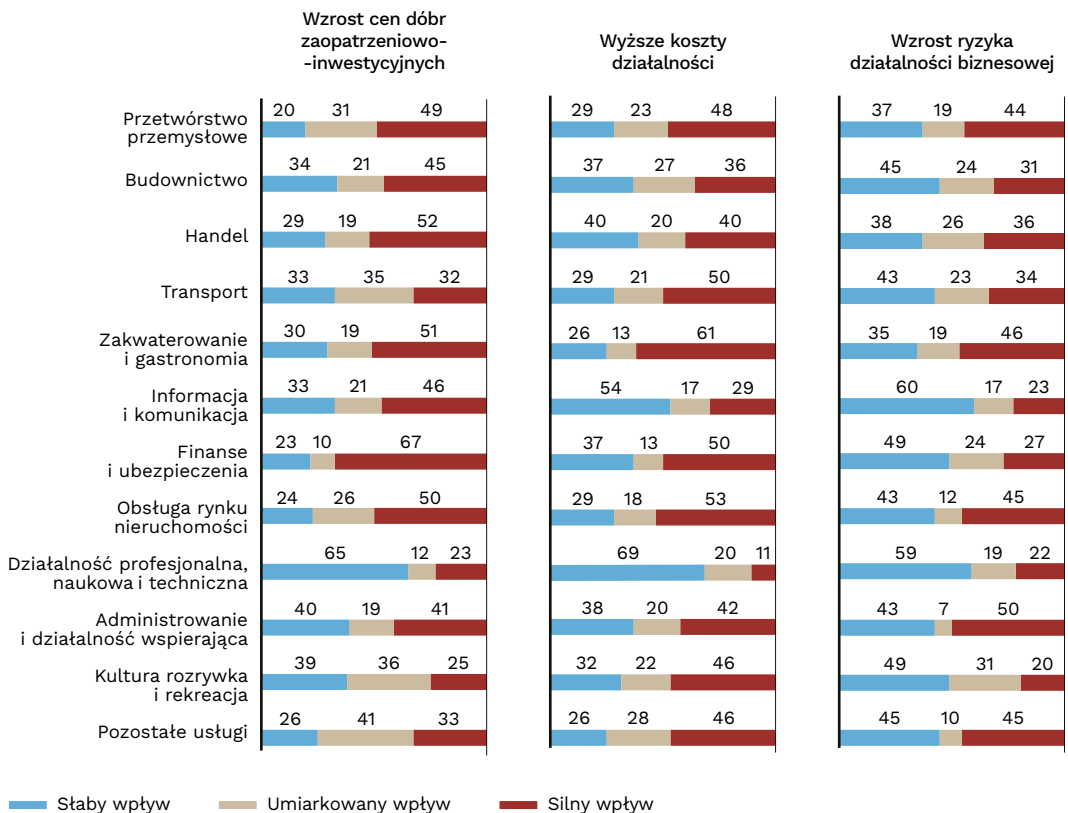
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Oceny siły wpływu wojny na warunki funkcjonowania firm różnią się w branżach reprezentowanych przez przedsiębiorstwa (wykres 3). Zdaniem aż 67 proc. firm finansowych i ubezpieczeniowych wojna silnie wpłynęła na wzrost cen dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych. Dość duży odsetek (połowa lub ponad połowa odpowiedzi) przedsiębiorców dostrzegających silny wpływ wojny na drożące materiały i surowce występuje także w handlu (52 proc.), zakwaterowaniu i gastronomii (52 proc.) oraz obsłudze rynku i nieruchomości (50 proc.). Zaś najrzadziej silny wpływ wojny na drożące materiały dostrzegali przedsiębiorcy prowadzący działalność profesjonalną, naukową i techniczną (23 proc.), a także reprezentujący kulturę, rozrywkę i rekreację (25 proc.). Ponadto przedstawiciele działalności profesjonalnej najczęściej wskazywali na słaby wpływ wojny na ceny dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych (aż 65 proc. wskazań).

Silny wpływ wojny na wyższe koszty działalności odczuwają przede wszystkim przedstawiciele zakwaterowania i gastronomii (61 proc.), obsługi rynku nieruchomości (53 proc.), finansów i ubezpieczeń (50 proc.) oraz transportu (50 proc.). Natomiast słaby wpływ częściej wskazują przedstawiciele działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (aż 69 proc.), a także przedsiębiorstwa zajmujące się informacją i komunikacją (54 proc.).

Wpływ wojny na wzrost ryzyka prowadzenia firmy jako słaby, wskazują przede wszystkim przedsiębiorcy z branży informacyjnej i komunikacyjnej (60 proc.), następnie prowadzący działalność profesjonalną (59 proc.) oraz przedstawiciele finansów i ubezpieczeń, a także kultury, rozrywki i rekreacji (po 49 proc. wskazań). Z kolei połowa przedstawicieli firm administrujących i prowadzących działalność wspierającą widzi ten wpływ jako silny. Podobne zdanie mają przedstawiciele zakwaterowania i gastronomii (46 proc.), obsługi rynku nieruchomości (45 proc.) oraz pozostałych usług (45 proc.).

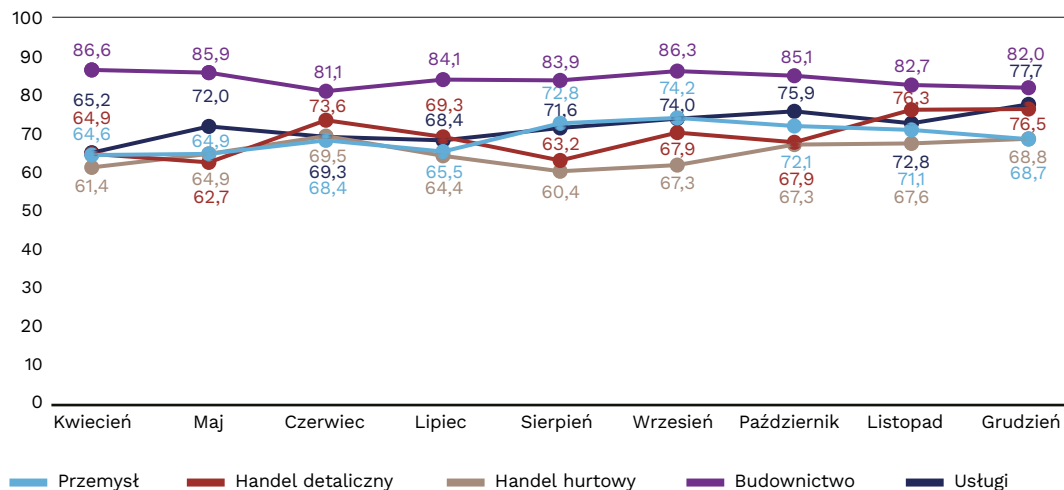
Wykres 3. Wpływ wojny na wzrost kosztów działalności, cen dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych i ryzyko działalności biznesowej w firmach różnej branży (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Z badań GUS dotyczących negatywnego wpływu wojny na funkcjonowanie firm, realizowanych co miesiąc, od kwietnia do grudnia 2022 r., wynika że najczęściej wskazywanym negatywnym skutkiem wojny był wzrost kosztów działalności (GUS, 2022). W badaniach PIE, również wśród obszarów będących pod wpływem wojny, największy odsetek wskazań (89 proc.) dotyczył wzrostu kosztów funkcjonowania firmy. W badaniach GUS wzrost kosztów był problemem sygnalizowanym przez ankietowanych we wszystkich sektorach uwzględnianych w tym badaniu. Najczęściej jednak na wzrost kosztów spowodowanych wojną wskazywały firmy budowlane (wykres 4).

Wykres 4. Wpływ wojny na wzrost kosztów firm w różnych branżach w okresie kwiecień-grudzień 2022 r. (w proc.)

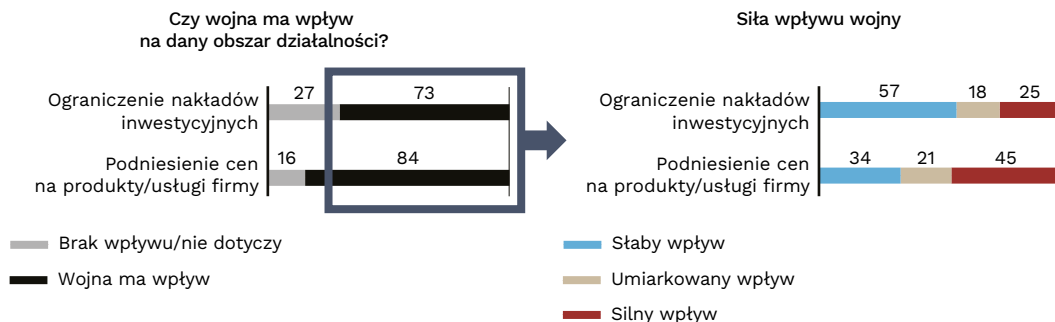
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań GUS.

Wpływ wojny na strategię biznesowe

Firmy mogą reagować na zmiany warunków prowadzenia działalności wywołane wojną przez podnoszenie cen na produkty i oferowane usługi oraz ograniczenie nakładów inwestycyjnych.

Pod wpływem wojny większość firm ograniczyła nakłady inwestycyjne, a jeszcze częściej podnosiła ceny na swoje produkty lub usługi. W przypadku podniesienia cen na produkty i usługi, aż 45 proc. firm wskazało, że działało pod silnym wpływem wojny, przy czym, w przypadku 34 proc. przedsiębiorców ten wpływ był oceniony jako słaby. Tylko ¼ badanych uważała, że wojna silnie wpłynęła na ograniczenie inwestycji, ponad połowa (57 proc.) widziała ten wpływ jako słaby (wykres 5).

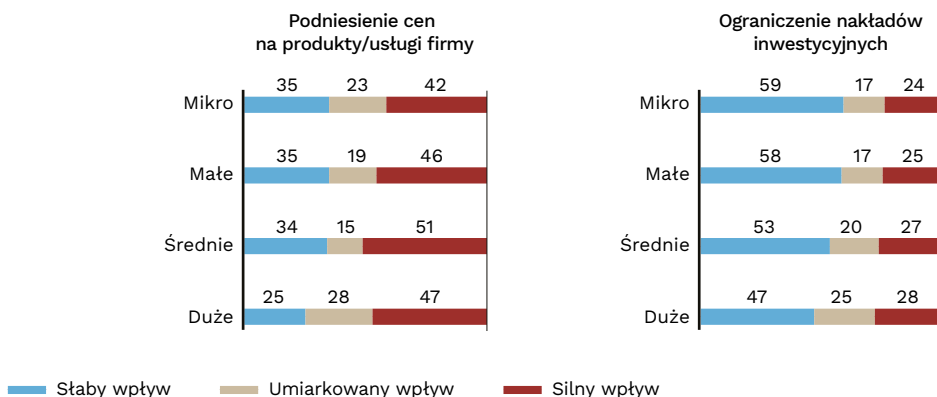
Wykres 5. Wpływ wojny na podniesienie cen na produkty/usługi firmy i ograniczenie nakładów inwestycyjnych (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Patrząc na oceny wpływu wojny na dwa omawiane obszary z uwzględnieniem wielkości przedsiębiorstwa, nie odnotowujemy wyraźnych różnic. We wszystkich wielkościach więcej firm wskazuje na silny niż słaby wpływ wojny na podnoszenie cen swoich produktów i usług. Silny wpływ wojny w tym obszarze najczęściej wskazywały firmy średnie (51 proc.), a najrzadziej mikro (42 proc.). Podobnie jest z obszarem dotyczącym ograniczeń nakładów inwestycyjnych, tyle że tu zdecydowanie wyższy odsetek odpowiedzi dotyczy słabego wpływu wojny. Ten słaby wpływ najczęściej wskazywały mikrofirmy (59 proc.), zaś silny najczęściej duże (28 proc.) i średnie (27 proc.) przedsiębiorstwa (wykres 6).

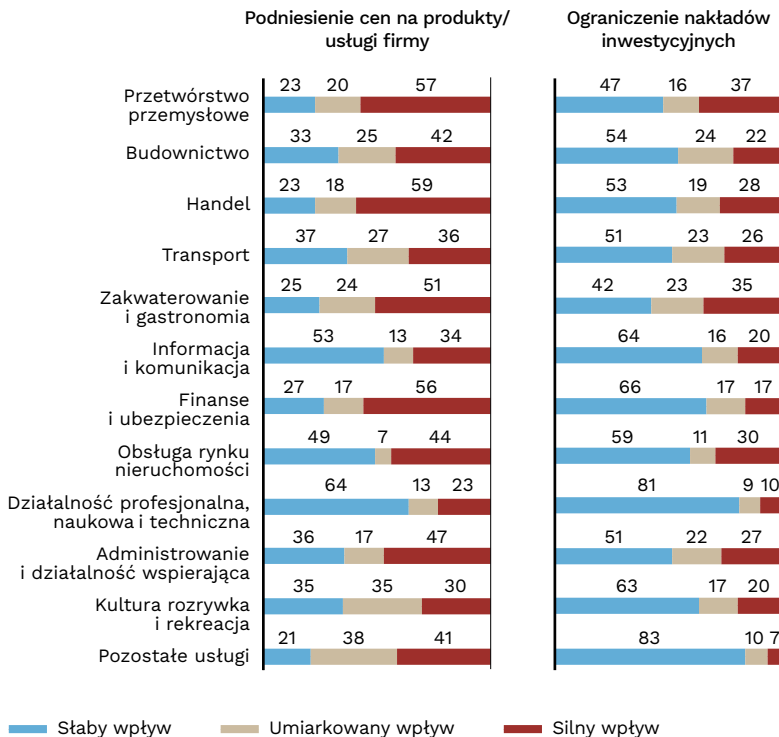
Wykres 6. Wpływ wojny na podniesienie cen na produkty/usługi firmy i ograniczenie nakładów inwestycyjnych w firmach różnej wielkości (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Zdecydowanie więcej różnic widać w przekroju branżowym. Na silny wpływ podniesienia cen z powodu wojny najczęściej wskazywała branża handlowa (59 proc.), przedstawiciele przetwórstwa przemysłowego (58 proc.) oraz finansów i ubezpieczeń (56 proc.). Z kolei po przeciwnej stronie (słaby wpływ wojny na podniesienie cen produktów i usług) znalazła się działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (64 proc.), informacja i komunikacja (53 proc.) oraz obsługa rynku i nieruchomości (49 proc.). Gdy idzie o ograniczenie nakładów inwestycyjnych, tu wskazania na słaby wpływ wojny zdecydowanie przeważają nad wskazaniami na jej silny wpływ. Aż 83 proc. firm usługowych wpływ wojny na spadek nakładów inwestycyjnych postrzegają jako słaby. Podobnie jest z opiniami reprezentantów działalności profesjonalnej – 81 proc. wskazań. W pozostałych branżach odsetek takich odpowiedzi waha się między 42 proc. (zakwaterowanie i gastronomia), a 66 proc. (finanse i ubezpieczenia). Silny wpływ wojny na pogorszenie inwestycji dostrzegają głównie przedstawiciele przetwórstwa przemysłowego (37 proc. wskazań), przedstawiciele zakwaterowania i gastronomii (35 proc.) oraz obsługi rynku nieruchomości (30 proc.) (wykres 7).

Wykres 7. Wpływ wojny na podniesienie cen na produkty/usługi firmy i ograniczenie nakładów inwestycyjnych w różnych branżach (w proc.)

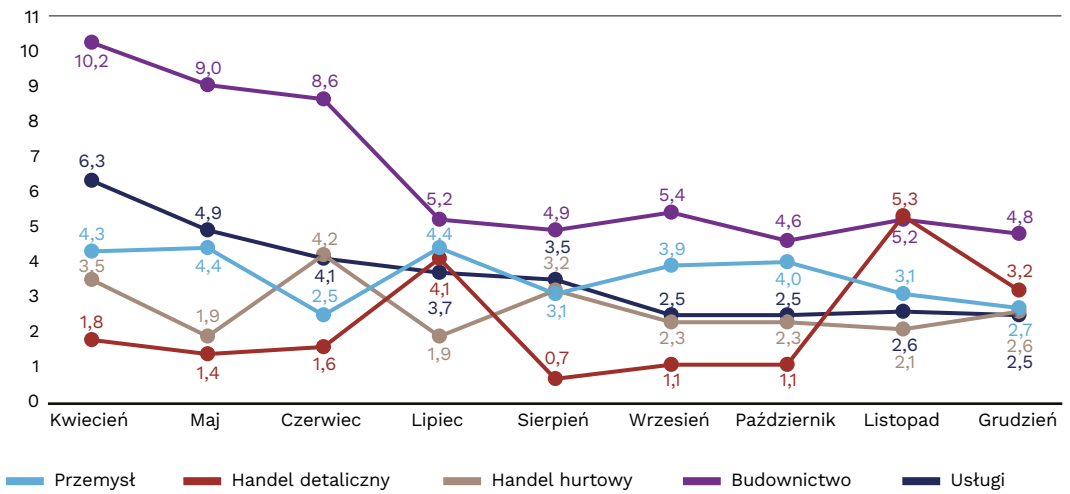

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Kontekst wojenny w różnym stopniu wpływa na prowadzenie biznesu. Z czasem biznesmeni uczą się dopasowywać strategie do niesprzyjającego otoczenia, a także funkcjonowania w warunkach dużego ryzyka.

O tym, że z każdym miesiącem przedsiębiorcy nabywają nowych doświadczeń, mogą świadczyć dane GUS. Wraz z upływem czasu, odsetek przedsiębiorców odczuwających duże zakłócenia w funkcjonowaniu firmy powodowane wojną w wielu branżach malał (wykres 8).

Wykres 8. Wpływ wojny na duże zakłócenia organizacyjne w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa w różnych branżach w okresie kwiecień-grudzień 2022 r. (w proc.)

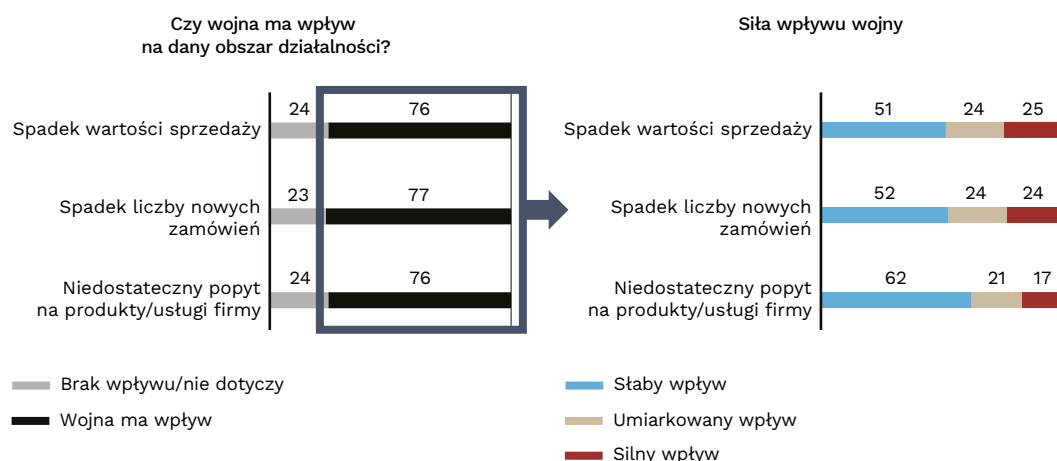

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań GUS.

Sprzedaż i zamówienia

Napaść Rosji na Ukrainę wpłynęła na sprzedaż i zamówienia niektórych polskich firm. Trwająca wojna i sankcje nałożone na Rosję i Białoruś odcięły część polskich przedsiębiorców od wschodnich kierunków zbytu. Jak wynika z badań PIE ok. **3/4 polskich firm odczuło wpływ wojny na popyt na ich produkty, liczbę nowych zamówień i wartość sprzedaży** (wykres 9).

Wykres 9. Wpływ wojny na sprzedaż i zamówienia (w proc.)

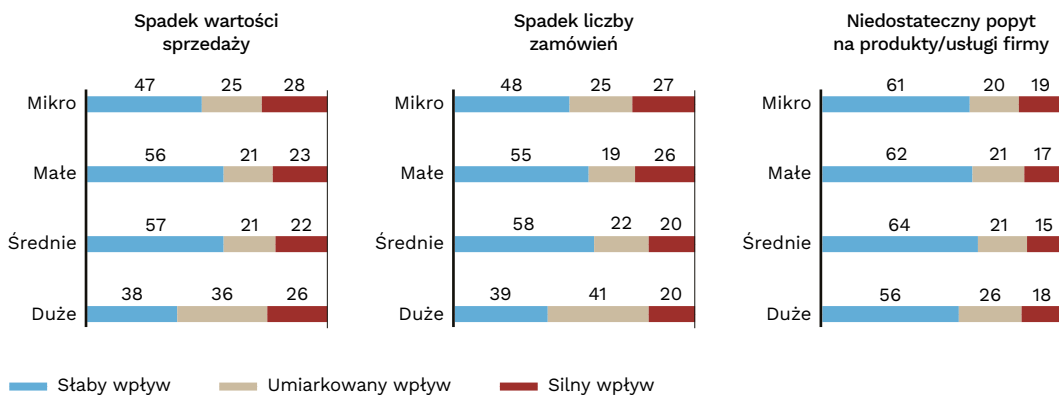

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Na silny wpływ wojny na spadek wartości sprzedaży i liczbę nowych zamówień wskazało ok. 1/4 firm. Natomiast ponad połowa uznaje, że wpływ ten jest słaby. Jedynie 17 proc. przedsiębiorstw uważa, że wojna silnie wpływa na to, że popyt na ich produkty/usługi był niedostateczny. Zdecydowana większość (62 proc.) twierdzi, że wpływ wojny jest w tym przypadku słaby.

Wpływ wojny na firmy jest zróżnicowany w zależności od ich wielkości (wykres 9). Deklaracje o silnym wpływie wojny na spadek sprzedaży pojawiają się przede wszystkim w mikro i dużych firmach, natomiast na spadek liczby zamówień – w mikro i małych. Jednocześnie duże firmy rzadziej wskazują na słaby wpływ wojny na te dwa obszary. W przypadku zmniejszenia się popytu w reakcji na wojnę różnice między firmami różnej wielkości są mniejsze. Ponownie jednak duże firmy najrzadziej dostrzegają tu słaby wpływ sytuacji za naszą wschodnią granicą na ten obszar.

Wykres 10. Wpływ wojny na spadek wartości sprzedaży i liczby nowych zamówień oraz niedostateczny popyt na produkty/usługi oferowane przez firmę w firmach różnej wielkości (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

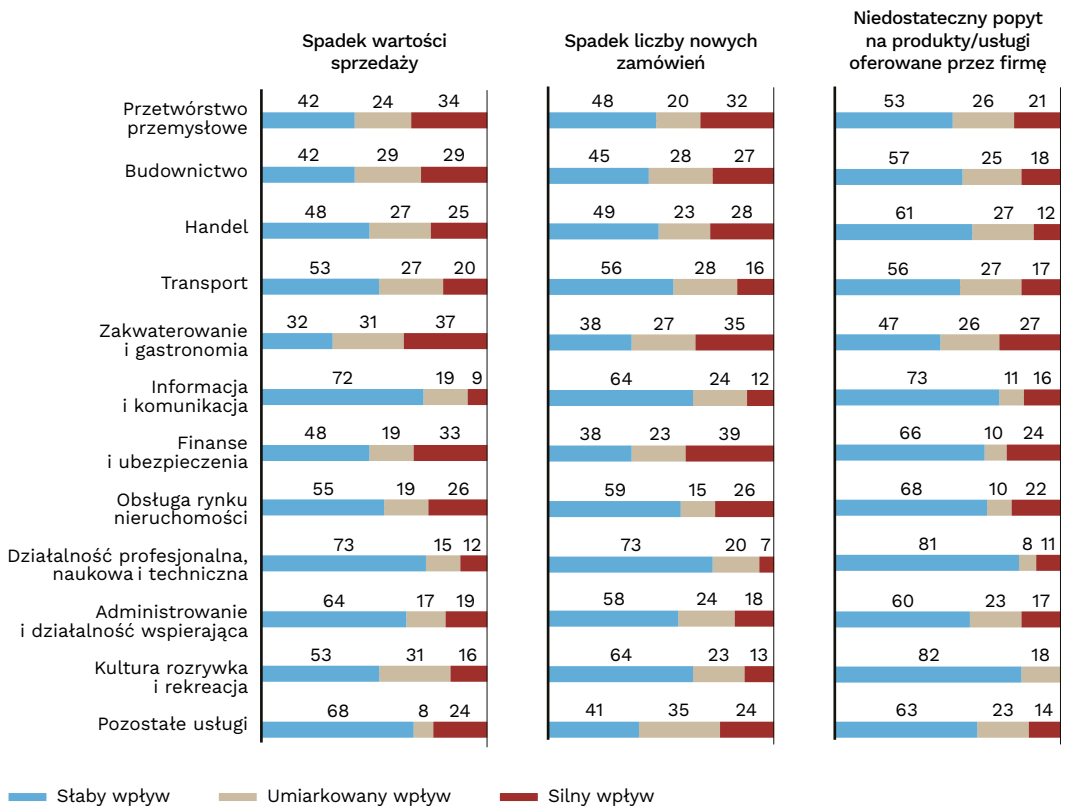
Wojna w różnym stopniu wpływa na firmy działające w poszczególnych branżach. W największym stopniu wywiera wpływ na spadek wartości sprzedaży w zakwaterowaniu i gastronomii – aż 37 proc. firm deklaruje, że jej wpływ jest silny (wykres 11). Branże, które dość mocno odczuwają spadek sprzedaży, to również przetwórstwo przemysłowe (34 proc.), finanse i ubezpieczenia (33 proc.) oraz budownictwo (29 proc.). Te same branże najczęściej deklarują silny wpływ wojny na spadek liczby zamówień, choć w tym przypadku najczęściej dotyka to firmy finansowe i ubezpieczeniowe (39 proc.). Na słaby wpływ wojny na sprzedaż i zamówienia wskazują głównie przedsiębiorstwa zajmujące się działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (po 73 proc. wskazań). Kolejnymi branżami, w których spadek sprzedaży i zamówień jest słabo związany z wojną, są informacja i komunikacja (odpowiednio: 72 proc. i 64 proc. wskazań), kultura, rozrywka i rekreacja (53 i 64 proc.), pozostałe usługi (68 proc. i 41 proc.) oraz administrowanie i działalność wspierająca (64 proc. i 58 proc.).

Na niedostateczny popyt na produkty lub usługi przedsiębiorstwa z powodu wojny wskazują przede wszystkim firmy zajmujące się zakwaterowaniem i gastronomią – wg 27 proc. z nich wojna ma silny wpływ na tę sytuację. Dość często takie deklaracje pochodzą też od przedstawicieli branży finansowej i ubezpieczeniowej (24 proc.), firm zajmujących się obsługą rynku nieruchomości (22 proc.) i przetwórstwem przemysłowym (21 proc.). Słaby wpływ wojny na niedostateczny popyt na oferowane produkty lub usługi wskazują natomiast przede wszystkim firmy z branży kultury, rozrywki i rekreacji (82 proc.) oraz zajmujące się działalnością profesjonalną naukową i techniczną (81 proc.).

Zakwaterowanie i gastronomia ucierpiały ze względu na mniejszą liczbę turystów, którzy zdecydowali się na odpoczynek w Polsce. Bliskość działań wojennych skutecznie odstraszyła zagranicznych turystów od wypoczynku w naszym kraju, być może skłoniła też część krajowych turystów do wyboru lokalizacji położonych dalej od granicy z Ukrainą. Jednocześnie należy też zauważyć, że liczba osób przyjeżdżających z Ukrainy znacząco wzrosła w związku z agresją Rosji. Jak wskazują dane GUS, w styczniu 2022 r. Ukraińców korzystających z noclegów w turystycznych obiektach posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych było 24 tys., z kolei w marcu były to już 122 tys. Były to osoby, które znalazły się w Polsce z powodu wojny w swoim kraju i zanim znalazły stałe miejsce zamieszkania korzystały z polskiej bazy noclegowej (PIE, 2023). Branża ta odczuwa również skutki wynikające z inflacji, wysokich kosztów energii czy słabnącego popytu gospodarstw domowych.

Wykres 11. Wpływ wojny na spadek wartości sprzedaży i liczby nowych zamówień oraz niedostateczny popyt na produkty/usługi oferowane przez firmę w firmach różnej branży (w proc.)

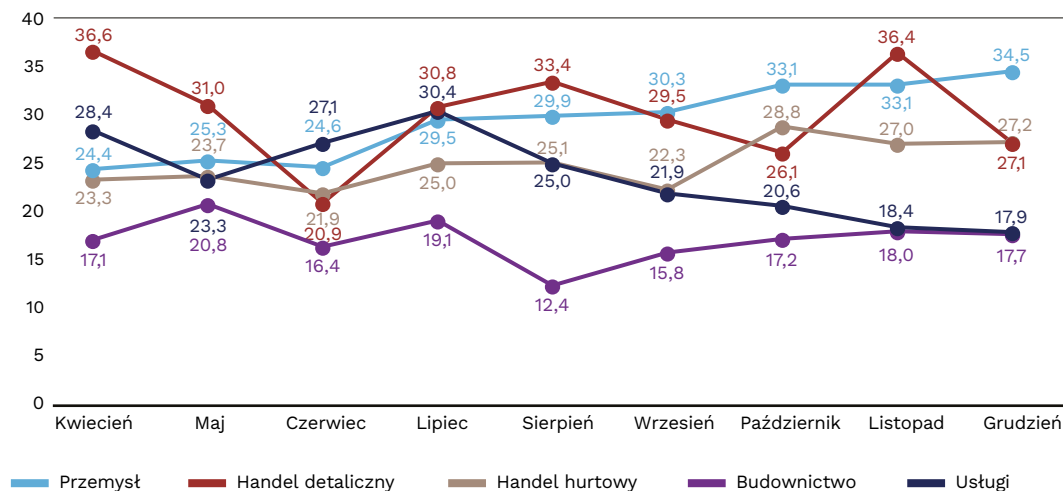
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Wojna sprawiła, że firmy przetwórstwa przemysłowego zostały nagle pozbawione części kierunków eksportowych i nie zawsze udało im się szybko zdobyć nowe kierunki zbytu. W przypadku firm budowlanych duże znaczenie ma odpływ części pracowników ukraińskich, który zmniejszył moce produkcyjne przedsiębiorstw, a co za tym idzie nie pozwolił im na realizację wcześniej zaplanowanych zamówień.

Znacznie mniejszy jest wpływ wojny na firmy usługowe nastawione na działalność głównie na rynku krajowym. Jednocześnie często są to firmy rzadziej zatrudniające Ukraińców, które w związku z tym nie doświadczają nagłego spadku mocy produkcyjnych.

Wpływ wojny na spadek sprzedaży, a co za tym idzie spadek przychodów firm, jest badany cyklicznie przez GUS w pytaniu dotyczącym wskazania negatywnych skutków wojny w Ukrainie odnoszących się do ich nich w ostatnim miesiącu (GUS, 2022). W zależności od branży, w grudniu od 18 proc. do 35 proc. firm wskazało, że ich mniejsze przychody są jednym ze skutków wojny (wykres 12). Przez większość roku branżami, które najczęściej wskazywały na spadek sprzedaży w wyniku wojny, były handel detaliczny i przemysł. W przypadku handlu detalicznego wskazywało na to od 21 proc. do 37 proc. firm, szczególnie dużo w kwietniu, latem i w listopadzie. W przemyśle widać natomiast wzrost wskazań w kolejnych miesiącach 2022 r. – na spadek sprzedaży wskazywało w kwietniu 24 proc. firm, a w grudniu już 35 proc. firm. Sektorem, na którego przychody w najmniejszym stopniu wpłynęła wojna, było natomiast budownictwo – przez cały badany okres firmy z tej branży najrzadziej wskazywały ten problem (12-21 proc.).

Wykres 12. Wpływ wojny na spadek sprzedaży/spadek przychodów firm w różnych branżach w okresie kwiecień-grudzień 2022 r. (w proc.)

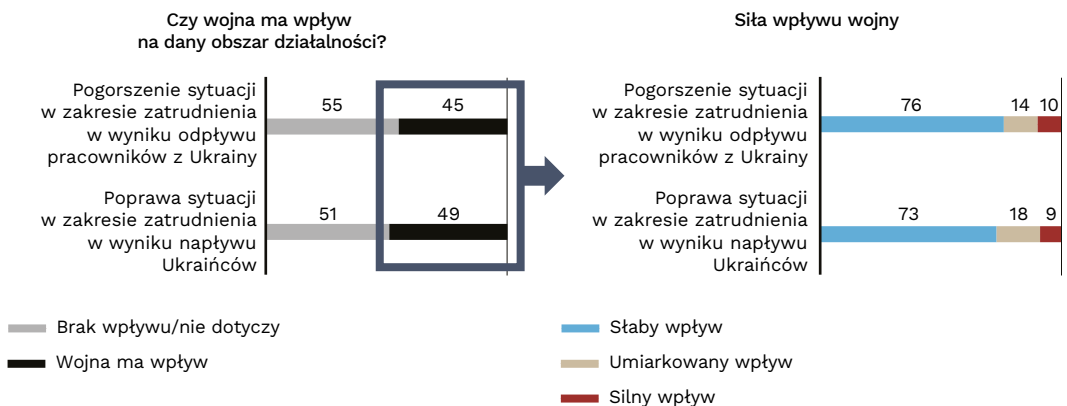
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań GUS (zaobserwowane negatywne skutki wojny w Ukrainie w ostatnim miesiącu).

Zatrudnienie pracowników z Ukrainy

Nie sposób omawiać wpływu wojny w Ukrainie na działalność polskich firm bez uwzględnienia kwestii związanych z zatrudnieniem ukraińskich pracowników. Działania wojenne prowadzone przez Rosję w Ukrainie spowodowały masowy napływ ludności ukraińskiej do Polski, której część zasiłała szeregi pracowników na rynku pracy. W wyniku agresji Rosji na Ukrainę też wielu mężczyzn z Ukrainy, wcześniej przebywających i pracujących w Polsce, powróciło do swojego kraju, aby go bronić. Z raportu Randstad 45. *Plany pracowników* wynika, że wśród firm zatrudniających obywateli Ukrainy 31 proc. zaobserwowało ich odptyw, a 10 proc. miało obawę, że w najbliższym czasie może to nastąpić (www1). Konsekwencją wojny mogła więc być zarówno poprawa sytuacji w zakresie zatrudnienia w wyniku napływu Ukraińców do Polski, jak też pogorszenie tej sytuacji w wyniku ich odptywu.

Z badań PIE wynika, że niemal połowa przedsiębiorstw odczuwa wpływ wojny w zakresie zatrudnienia ukraińskich pracowników (wykres 13). W grupie przedsiębiorstw odczuwających napływ Ukraińców do Polski tylko 9 proc. uważa, że wojna i towarzyszące jej zjawisko migracji mają silny wpływ na poprawę zatrudnienia, zaś aż 73 proc., że jest on słaby. Z kolei wśród firm doświadczających odptywu pracowników z Ukrainy 10 proc. przyznaje, że wpływ wojny jest silny w tym obszarze, natomiast aż 76 proc. deklaruje, że jest on słaby.

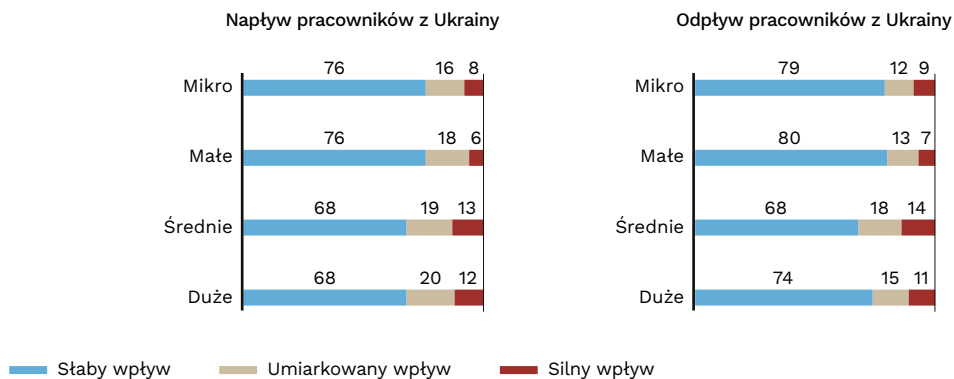
Wykres 13. Wpływ wojny na poprawę lub pogorszenie sytuacji w zakresie zatrudnienia w wyniku napływu Ukraińców (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Silne oddziaływanie wojny na poprawę zatrudnienia odczuwa 13 proc. średnich i 12 proc. dużych przedsiębiorstw. Mikro i małe firmy (po 76 proc.) częściej niż duże i średnie (po 68 proc.) deklarują odczuwanie skutków wojny w słabym stopniu w zakresie poprawy zatrudnienia (wykres 14).

Wykres 14. Wpływ wojny na poprawę lub pogorszenie sytuacji w zakresie zatrudnienia w wyniku napływu lub odpływu Ukraińców w firmach różnej wielkości (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

W grupie odczuwających odpływ pracowników najczęściej (14 proc.) średnich przedsiębiorstw wskazuje, że wojna w silnym stopniu się do tego przyczynia, a najmniej małych (7 proc.) podziela taką opinię. Małe (80 proc.) i mikro firmy (79 proc.) częściej niż duże (74 proc.) i średnie (68 proc.) wskazują na oddziaływanie wojny w słabym stopniu na odpływ pracowników z Ukrainy.

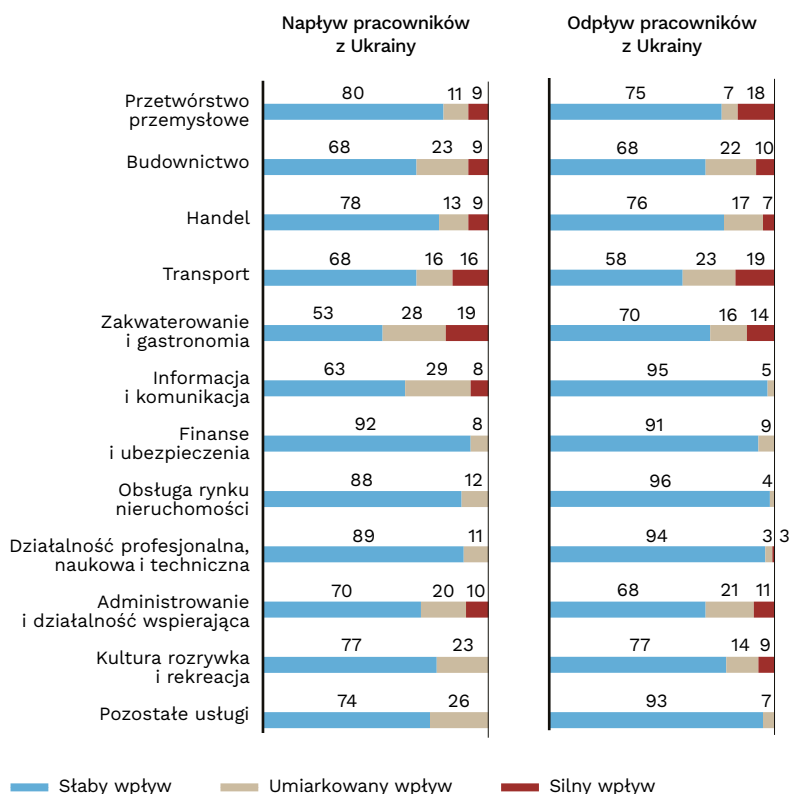
Wojna w różnym stopniu wpływa na zmiany w zakresie zatrudnienia pracowników z Ukrainy w poszczególnych branżach (wykres 15). Silny wpływ wojny na poprawę częściej wskazują przedsiębiorcy z sekcji zakwaterowanie i gastronomia (19 proc.) oraz transport i magazynowanie (16 proc.). Żadne z przedsiębiorstw z sekcji kultura, rozrywka i rekreacja, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, obsługa rynku nieruchomości, finanse i ubezpieczenia oraz pozostała działalność usługowa, nie ocenia wpływu wojny jako większy niż umiarkowany. Aż 92 proc. firm zajmujących się finansami i ubezpieczeniami wskazuje, że siła oddziaływania wojny na napływ pracowników z Ukrainy jest słaba.

Silny wpływ wojny na pogorszenie zatrudnienia w wyniku odpływu ukraińskich pracowników odczuwają przede wszystkim przedstawiciele sekcji transport i gospodarka magazynowa (19 proc.), przetwórstwo przemysłowe (18 proc), a także gastronomia i zakwaterowanie (14 proc.). Z raportu instytutu Randstad 45. *Plany pracodawców przed wybuchem wojny w Ukrainie* 31 proc. firm w Polsce zatrudniało ukraińskich pracowników, w tym najczęściej w branży transport i gospodarka magazynowa (51 proc.) oraz w przemyśle

(45 proc.) (www1). Na staby wpływ wojny na pogorszenie zatrudnienia w wyniku odpływu pracowników z Ukrainy wskazuje ponad 90 proc. przedsiębiorstw zajmujących się obsługą rynku nieruchomości, prowadzących działalność profesjonalną, naukową i techniczną, związanych z informacją i komunikacją czy finansami i ubezpieczeniami, a także pozostałymi usługami.

Poprawę zatrudnienia w związku z napływem Ukraińców najmocniej odczuwają te branże, które korzystają z pracowników sezonowych bądź takie, w których praca nie wymaga specjalistycznych kwalifikacji (zakwaterowanie i gastronomia, transport i gospodarka magazynowa oraz handel). Negatywny wpływ wojny w wyniku odpływu ukraińskich pracowników najmocniej doświadczają te branże, które w znacznym stopniu korzystają również z pracowników sezonowych, ale też częściej zatrudniają mężczyzn (transport i gospodarka magazynowa, przetwórstwo przemysłowe, budownictwo). Transport i gospodarka magazynowa jest branżą, która zarówno odczuła odpływ, jak i napływ pracowników. Odpływ ze względu na powrót wcześniej zatrudnionych mężczyzn z Ukrainy w celu obrony kraju, a napływ, gdyż wiele miejsc pracy mogło zostać obsadzonych przez Ukraińców przybywających do Polski.

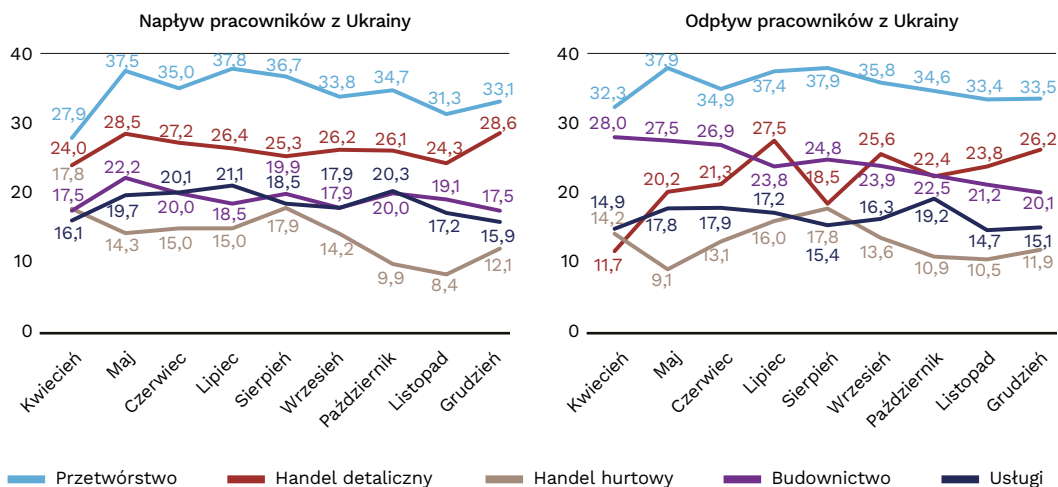
Wykres 15. Wpływ wojny na poprawę lub pogorszenie sytuacji w zakresie zatrudnienia w wyniku napływu lub odpływu Ukraińców w firmach różnych branż (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Analizując wpływ wojny na kwestie zatrudnienia pracowników z Ukrainy należy uwzględnić badania GUS (2022) (wykres 16), podczas których od kwietnia do grudnia 2022 r. pytano przedsiębiorców zatrudniających Ukraińców, czy zaobserwowali ich odpływ lub napływ. Z badań wynika, że w zależności od branży obserwacje przedsiębiorców zatrudniających obywateli Ukrainy nieznacznie zmieniały się w poszczególnych miesiącach. Branża przetwórcza najczęściej dostrzegała zarówno napływ, jak i odpływ ukraińskich pracowników w każdym z badanych miesięcy. Ok. ¼ firm zajmujących się handlem detalicznym odczuwało napływ pracowników w poszczególnych miesiącach. Blisko co piąte przedsiębiorstwo budowlane i przedsiębiorstwo usługowe wskazywało na napływ pracowników z Ukrainy. Z kolei przedstawiciele handlu hurtowego najrzadziej dostrzegali zwiększenie zatrudnienia ukraińskich pracowników.

Wykres 16. Wpływ wojny na zatrudnienie pracowników z Ukrainy (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań GUS.

Na tle innych branż wyróżniało się budownictwo, które z każdym miesiącem coraz rzadziej dostrzegało odpływ pracowników ukraińskich. Z kolei w przypadku handlu detalicznego od kwietnia do grudnia 2022 r. zwiększył się udział firm zauważających odejścia pracowników z powodu wojny. Usługi oraz handel hurtowy w mniejszym stopniu odczuły odpływ pracowników z Ukrainy. Wyniki badań PIE oraz GUS pokazują, że branża przetwórcza, budowlana oraz handlowa mocniej odczuły wpływ wojny na kwestie zatrudnienia pracowników ukraińskich niż sektor usługowy.

W kwietniu 2022 r., w ramach pomiaru Miesięcznego Indeksu Koniunktury zapytaliśmy firmy o plany w zakresie zatrudnienia uchodźców z Ukrainy (PIE, BGK, 2022c). Takie plany zadeklarowało 32 proc. firm, przede wszystkim dużych (49 proc.) oraz zajmujących się produkcją (42 proc.) i budownictwem (40 proc.).

W październikowym odczycie MIK zapytaliśmy przedsiębiorców o zatrudnianie pracowników z Ukrainy (PIE, BGK, 2022d). Co trzecia badana firma zatrudniała przed wojną lub zatrudniła po jej wybuchu Ukraińców. Zdecydowanie częściej Ukraińcy byli zatrudniani w dużych firmach (50 proc.) i zajmujących się produkcją przemysłową (45 proc.). Z badań PIE przeprowadzonych pod koniec 2022 r. wynika też, że 17 proc. przedsiębiorców planuje zatrudnić ukraińskich pracowników w 2023 r. Największy odsetek firm, które mają takie działania w planach na 2023 r., jest w grupie dużych przedsiębiorstw (23 proc.). Najrzadziej takie plany mają mikrofirmy (14 proc.), co wynika z mniejszych możliwości i mniejszego zapotrzebowania. Największy udział planujących zatrudnienie w 2023 r. pracowników z Ukrainy jest wśród zajmujących się transportem i gospodarką magazynową (34 proc.), zakwaterowaniem i gastronomią (31 proc.) oraz pozostałą działalnością usługową (20 proc.).

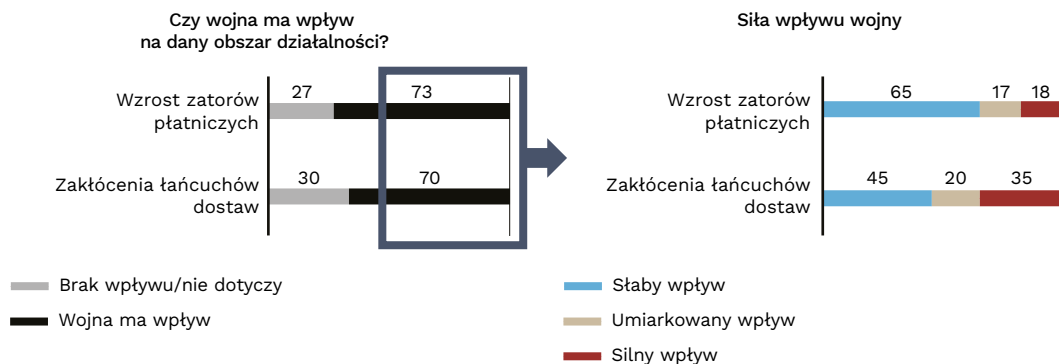
Współpraca z partnerami biznesowymi

Trwająca wojna zmieniła uwarunkowania współpracy polskich przedsiębiorców z partnerami biznesowymi, wpływając na pogorszenie współpracy z kontrahentami krajowymi i zagranicznymi, wycofanie się firmy z niektórych dotychczasowych rynków zbytu oraz zakłócenia łańcuchów dostaw i wzrost zatorów płatniczych. Przyczyny niekorzystnych zjawisk w obszarze współpracy z partnerami biznesowymi nie zawsze są bezpośrednio związane z trwającą wojną. To wynik oddziaływania wielu czynników, w tym również niewystarczających umiejętności przedsiębiorców w zakresie przewidywania i zarządzania procesami operacyjnymi w firmie w czasach VUKA (*volatility, uncertainty, complexity, ambiguity*). Wyniki badań PIE wskazują na różny wpływ wojny w Ukrainie na poszczególne obszary współpracy z partnerami biznesowymi.

Wzrost zatorów płatniczych i zakłócenie łańcuchów dostaw

Większość przedsiębiorców dostrzega wpływ wojny zarówno na wzrost zatorów płatniczych (73 proc. wskazań), jak i zakłócenia łańcuchów dostaw (70 proc.) (wykres 17).

Wykres 17. Wpływ wojny na zakłócenia łańcuchów dostaw i wzrost zatorów płatniczych (w proc.)

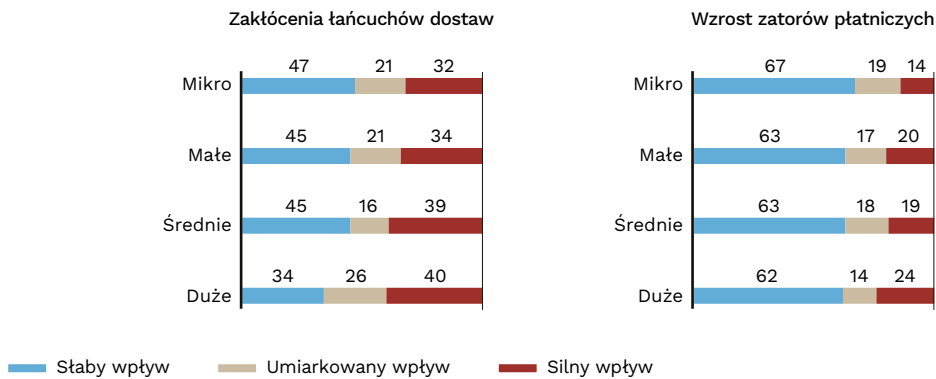

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Wśród firm doświadczających skutków wojny, blisko dwukrotnie więcej przedsiębiorców (35 proc.) wskazuje na silny wzrost zatorów płatniczych dostaw niż wzrost zatorów płatniczych (18 proc.). Opinii o silnym wpływie wojny na zakłócenia łańcuchów dostaw jest najwięcej wśród dużych firm (40 proc.), a najmniej w grupie mikrofirm (32 proc.) (wykres 18). Ponadto jedynie w przypadku dużych firm przeważają opinie o silnym wpływie wojny na zakłócenia łańcuchów dostaw nad wyrażającymi pogląd o słabym oddziaływaniu wojny na ten obszar funkcjonowania przedsiębiorstwa. Duże firmy częściej od małych współpracują z zagranicznymi partnerami i sprowadzają towary z zagranicy, które w większym stopniu niż produkty krajowych producentów, są narażone w czasie trwania wojny na różne przeszkody w terminowym dostarczeniu ich do odbiorcy.

Wykres 18. Wpływ wojny na zakłócenia łańcuchów dostaw i wzrost zatorów płatniczych w firmach różnej wielkości (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

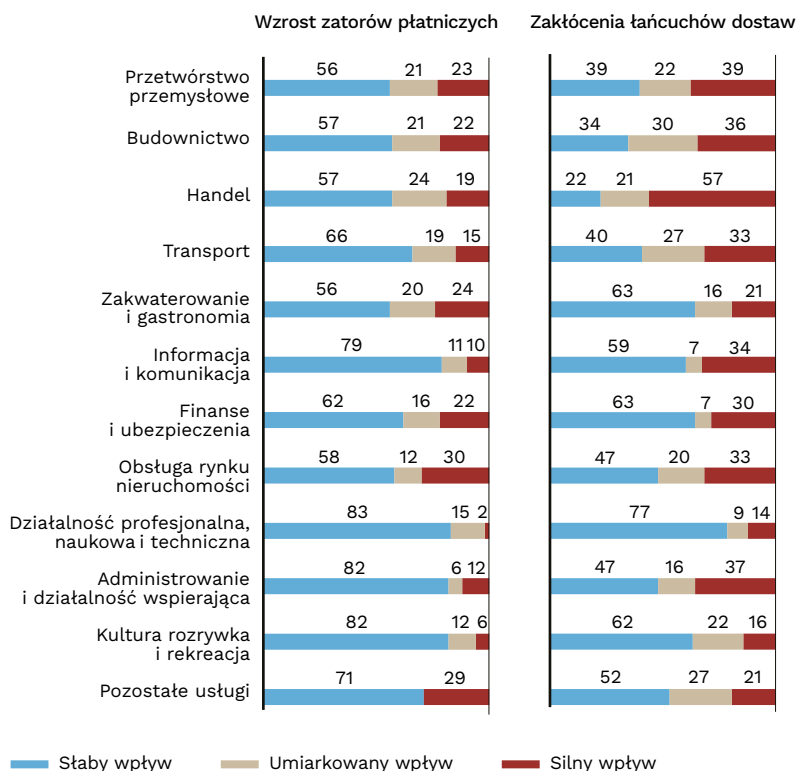
Większość firm, które dostrzegają oddziaływanie wojny na wzrost zatorów płatniczych, ocenia, że jest to wpływ słaby. Często bowiem ich powstanie jest skutkiem złej kondycji ekonomicznej partnerów biznesowych, a nie bezpośredniego wpływu wojny na Ukrainie.

Duże firmy częściej wskazują na silny wpływ wojny na wzrost zatorów płatniczych (24 proc.) niż mikrofirmy (14 proc.). Przedsiębiorstwa duże mają więcej i bardziej zróżnicowanych partnerów biznesowych, w tym zagranicznych, co zwiększa w każdych warunkach, a zwłaszcza w czasie wojny, ryzyko pojawienia się problemów z płatnościami.

We wszystkich sferach gospodarki polskiej przeważają opinie przedsiębiorców wskazujące na słaby wpływ wojny na wzrost zatorów płatniczych, a najwięcej jest ich wśród zajmujących się działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (83 proc.) oraz administrowaniem i działalnością wspierającą oraz kulturą, rozrywką i rekreacją (po 82 proc. wskazań).

Silny wpływ wojny na wzrost zatorów płatniczych deklarują głównie firmy, których działalność związana jest z obsługą rynku nieruchomości (30 proc.), działające w pozostałych usługach (29 proc.) oraz zajmujące się zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (24 proc.). Część firm z tych sektorów gospodarki jeszcze nie podniosła się z negatywnych skutków ekonomicznych, powstałych w czasie pandemii COVID-19 i *lockdownów*, kiedy pojawiły się kolejne niekorzystne uwarunkowania w postaci wzrostu cen energii, kosztów pracy i inflacji.

Wykres 19. Wpływ wojny na zakłócenia łańcuchów dostaw i wzrost zatorów płatniczych w firmach różnej branży (w proc.)

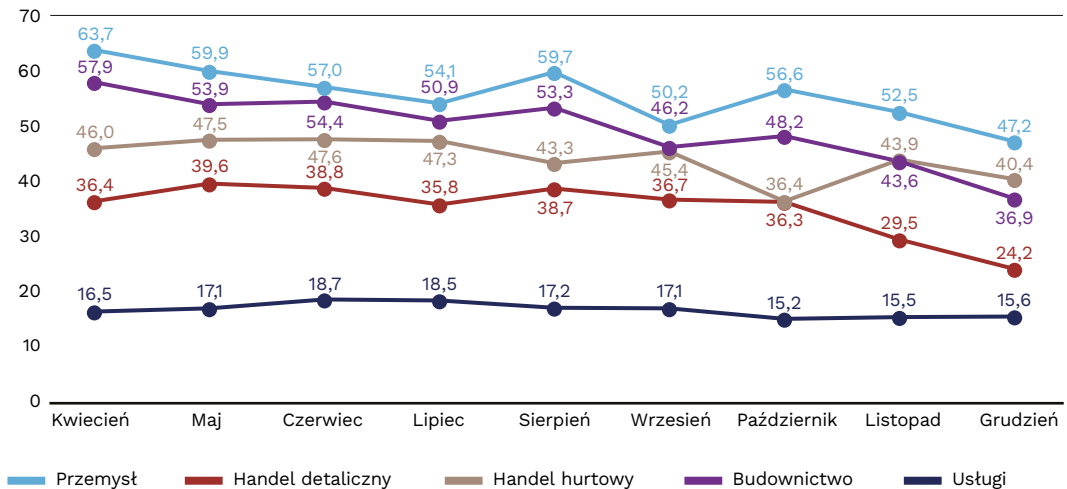
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Wojna w Ukrainie w różnym stopniu wpłynęła na zakłócenia łańcuchów dostaw w firmach funkcjonujących w poszczególnych sferach gospodarki polskiej. Różnice są większe niż w przypadku opinii przedsiębiorców dotyczących siły oddziaływania wojny na wzrost zatorów płatniczych (wykres 19). Słaby wpływ wojny na wzrost zakłóceń w łańcuchach dostaw deklarują przede wszystkim przedsiębiorstwa zajmujące się działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (77 proc.), finansami i ubezpieczeniami (63 proc.)

oraz zakwaterowaniem i gastronomią (63 proc.). Natomiast najwięcej opinii wskazujących na silny wpływ wojny pochodzi od przedsiębiorców działających w handlu (57 proc.) oraz w przetwórstwie przemysłowym (39 proc.). Firmy funkcjonujące w tych sferach gospodarki szczególnie silnie są narażone na wahania, zarówno w dostawach dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych, jak i towarów importowanych oraz wzrost ryzyka działalności biznesowej.

Wyniki badań GUS, dotyczące wpływu wojny w Ukrainie na koniunkturę (GUS, 2022), podobnie jak badania PIE, pozwalają stwierdzić, że zakłócenia w łańcuchach dostaw są zaliczane do problemów najbardziej trapiących przedsiębiorców. W badaniach GUS zajmują drugie miejsce, po wzroście kosztów, wśród najbardziej znaczących konsekwencji wojny dla prowadzonej działalności gospodarczej. Na zakłócenia w łańcuchach dostaw wskazują przede wszystkim firmy przetwórstwa przemysłowego, budownictwa i handlu hurtowego. Najmniej opinii o negatywnych skutkach zakłóceń w łańcuchach dostaw jest wśród przedsiębiorstw usługowych, które, jak już wcześniej podkreślano, z uwagi na specyfikę działalności najmniej dotknięte zaburzenia łańcuchów dostaw produktów (wykres 20).

Wykres 20. Wpływ wojny na zakłócenia w łańcuchach dostaw w różnych branżach w okresie kwiecień-grudzień 2022 r. (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań GUS.

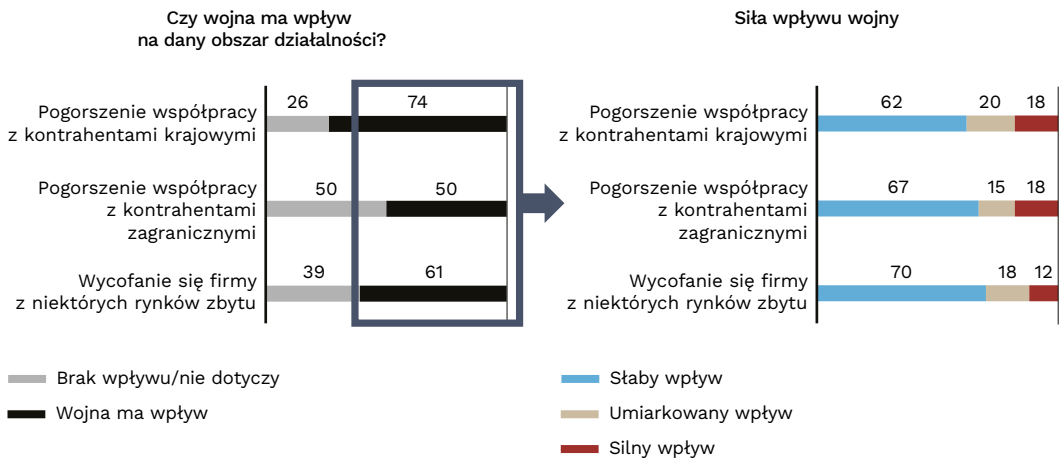
W okresie badawczym (kwiecień-grudzień 2022 r.) odsetek firm wskazujących na zakłócenia w łańcuchach dostaw zmniejszył się w większości branż, co może świadczyć o skuteczności działań przystosowawczych podjętych przez firmy. Wyjątek stanowią opinie przedsiębiorców funkcjonujących w usługach, które w zasadzie pozostają niezmiennie w całym okresie badawczym.

Pogorszenie współpracy z kontrahentami krajowymi i zagranicznymi oraz wycofanie firm z niektórych dotychczasowych rynków zbytu

Większość przedsiębiorców dostrzega wpływ wojny zarówno na pogorszenie współpracy z kontrahentami krajowymi (74 proc.), jak i wycofanie firmy z niektórych dotychczasowych rynków zbytu (61 proc.). Jedynie w przypadku współpracy z kontrahentami zagranicznymi zdania przedsiębiorców są podzielone. Połowa przedstawicieli firm uważa, że wojna wpłynęła na pogorszenie współpracy z zagranicznymi partnerami biznesowymi (wykres 21).

Wśród firm, które dostrzegają wpływ wojny na relacje z partnerami biznesowymi, przeważają opinie, że jest to oddziaływanie słabe. Opinia ta odnosi się do analizowanych trzech obszarów współpracy z partnerami biznesowymi. Zdaniem 70 proc. przedsiębiorców wojna ma słaby wpływ na wycofanie się firmy z dotychczasowych rynków zbytu, pogorszenie współpracy z kontrahentami zagranicznymi (67 proc.) i krajowymi (62 proc.). Najwięcej opinii przedsiębiorców o silnym wpływie wojny dotyczy pogorszenia współpracy z kontrahentami krajowymi lub zagranicznymi (po 18 proc.).

Wykres 21. Wpływ wojny na pogorszenie współpracy z kontrahentami krajowymi i zagranicznymi oraz wycofanie się firmy z niektórych dotychczasowych rynków zbytu (w proc.)

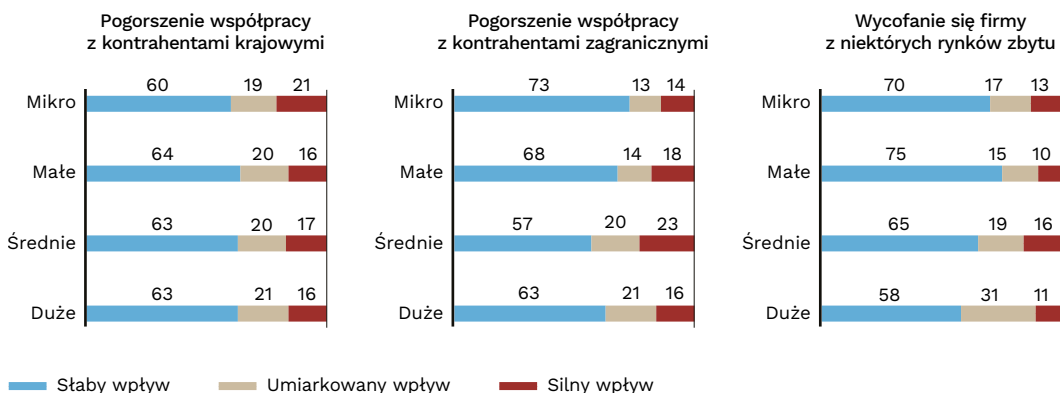

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Bez względu na wielkość firmy przeważają opinie przedsiębiorców o słabym wpływie wojny na pogorszenie współpracy z partnerami biznesowymi (wykres 22). Mikrofirmy częściej deklarują pogorszenie współpracy z kontrahentami krajowymi (21 proc.) niż pozostałe przedsiębiorstwa (16-17 proc. wskazań). Wynika to z warunkowań, w jakich funkcjonują mikrofirmy. Dla większości tych firm kluczowymi partnerami biznesowymi

są przedsiębiorstwa krajowe. Działają one najczęściej na lokalnym rynku, często od wielu lat współpracując z lokalnymi, dobrze znanymi krajowymi partnerami biznesowymi, gdzie wzajemne zaufanie jest jednym z ważniejszych wyróżników ich współpracy. Często jednak pozostają słabszym partnerem biznesowym. Dlatego silniej niż pozostałe firmy odczuwają wszelkie zawirowania w czynnikach, które mogą wpływać na ich funkcjonowanie.

Wykres 22. Wpływ wojny na pogorszenie współpracy z kontrahentami krajowymi i zagranicznymi oraz wycofanie się firmy z niektórych dotychczasowych rynków zbytu w firmach różnej wielkości (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

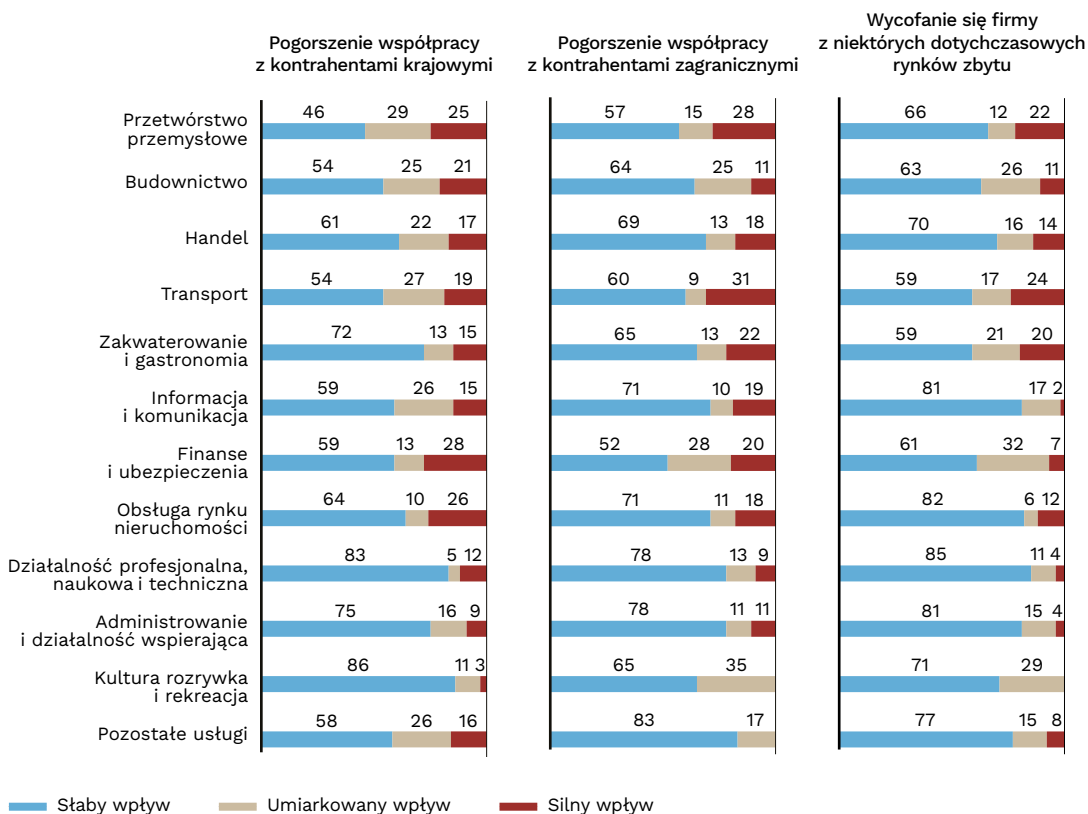
Większość firm, które dostrzegają wpływ wojny w Ukrainie na współpracę z kontrahentami zagranicznymi, uważa go za słaby. Ocenę taką podaje 73 proc. mikrofirm, 57 proc. średnich i 63 proc. dużych. Najwięcej wskazań na silny wpływ wojny na pogorszenie współpracy z kontrahentami zagranicznymi jest wśród firm średnich (23 proc.) i małych (18 proc.), a tylko 14 proc. wśród mikrofirm.

Wśród firm, które dostrzegają wpływ wojny na swoje rynki zbytu, większość uważa, że jest on słaby. Wskazuje tak 75 proc. małych firm i 70 proc. mikro, a wyraźnie mniej dużych (58 proc.). Firmy duże i średnie częściej niż małe i mikro odczuwają umiarkowany i silny wpływ wojny na rynki zbytu. Najwięcej takich ocen jest w grupie firm największych (42 proc.), które częściej niż pozostałe przedsiębiorstwa, działają na wielu rynkach, w tym zagranicznych i mają zdyswersyfikowanych odbiorców w różnych krajach. Większe jest zatem prawdopodobieństwo pojawienia się u nich różnych problemów ze zbytem produktów i usług na tych rynkach, mimo że duże przedsiębiorstwa mają większe niż małe firmy doświadczenie biznesowe w funkcjonowaniu za granicą. Mają też większe możliwości zapewnienia sobie merytorycznego wsparcia ze strony agencji prawnych i wyspecjalizowanych instytucji badań rynku, co częściowo chroni je przed zagrożeniami, na które bardziej narażone

są firmy mniejsze, nie zawsze mogące pozwolić sobie na profesjonalne doradztwo biznesowe.

Wojna w Ukrainie w różnym stopniu wpływa na pogorszenie współpracy firm z kontrahentami krajowymi i zagranicznymi oraz wycofanie się z niektórych rynków zbytu w przypadku firm funkcjonujących w poszczególnych sferach polskiej gospodarki (wykres 23). Większość firm uznaje jednak, że jest to wpływ słaby, niezależnie od tego czego dotyczy współpraca i do jakiego odnosi się sektora gospodarki polskiej.

Wykres 23. Wpływ wojny na pogorszenie współpracy z kontrahentami krajowymi i zagranicznymi oraz wycofanie się firmy z niektórych dotychczasowych rynków zbytu w różnych branżach (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Silny wpływ wojny na pogorszenie współpracy z kontrahentami krajowymi najczęściej deklarują przedsiębiorcy zajmujący się działalnością finansową i ubezpieczeniową (28 proc.) oraz działalnością związaną z obsługą rynku nieruchomości (26 proc.). Działalność firm należących do tych obszarów gospodarki polskiej w dużej mierze jest związana ze współpracą z krajowymi

partnerami biznesowymi, dla których rynek krajowy najczęściej jest kluczowym odbiorcą świadczonych usług. Wojna w Ukrainie przyczyniła się do wzrostu ryzyka działalności gospodarczej, skutkującego m.in. ograniczeniem przez firmy podejmowania nowych inwestycji, co niekorzystnie wpływa na pozyskiwanie nowych zleceń przez firmy związane z obsługą rynku nieruchomości i działalnością ubezpieczeniową.

Silny wpływ wojny na pogorszenie współpracy z kontrahentami zagranicznymi dotyczy głównie firm transportowych (31 proc.) i przedsiębiorstw z sektora przetwórstwa przemysłowego (28 proc.). Zakłócenia dostaw surowców i materiałów oraz trudny dostęp do niektórych rynków, a także problemy z pozyskaniem pracowników (część dotychczasowych wróciła do Ukrainy, by bronić swojego kraju) spowodowały, że przedsiębiorstwa te, częściej niż funkcjonujące w innych sektorach gospodarki polskiej, musiały pozyskać nowych partnerów biznesowych (dostawców i odbiorców towarów i usług), ukształtować nowe łańcuchy dostaw, a nawet zmierzyć się z brakiem pracowników. Warto podkreślić, że w badaniach GUS (2022), dotyczących skutków wojny w Ukrainie, przedsiębiorcy wskazywali na zerwanie umów ze wschodnimi kontrahentami, które najsilniej dotknęły firmy przetwórstwa przemysłowego. Z badań PIE wynika, że przedsiębiorcy przetwórstwa przemysłowego najczęściej wskazywali na silny wpływ wojny w Ukrainie na wszystkie analizowane obszary współpracy firm z partnerami biznesowymi.

Profile przedsiębiorstw silniej i słabiej dotkniętych skutkami wojny

Przedsiębiorstwa są zróżnicowane ze względu na subiektywną ocenę siły wpływu wojny na ich działalność. Powstaje zatem pytanie czy są grupy firm, które podobnie odczuwają siłę wpływu wojny na funkcjonowanie, a jeśli tak, to jakimi cechami charakteryzują się firmy należące do tych grup. Aby wyróżnić grupy przedsiębiorstw podobnie oceniających wpływ wojny na poszczególne obszary działalności, wykorzystaliśmy jedną z wielowymiarowych metod statystycznych – analizę skupień. Metoda ta pozwala na klasyfikację badanych obiektów, w tym przypadku przedsiębiorstw, do grup obiektów podobnych do siebie ze względu na kilka zmiennych jednocześnie. Jako wymiary (zmienne) do analizy wzięliśmy pod uwagę 15 obszarów opisanych we wcześniejszych rozdziałach raportu. Każde przedsiębiorstwo oceniało wpływ wojny na dany obszar w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało bardzo słaby wpływ, a 5 bardzo silny. Przedsiębiorcy mogli wskazać ocenę 0, kiedy obszar nie dotyczył działalności firmy lub wojna na ten obszar w ogóle nie wpłynęła (wykres 24).

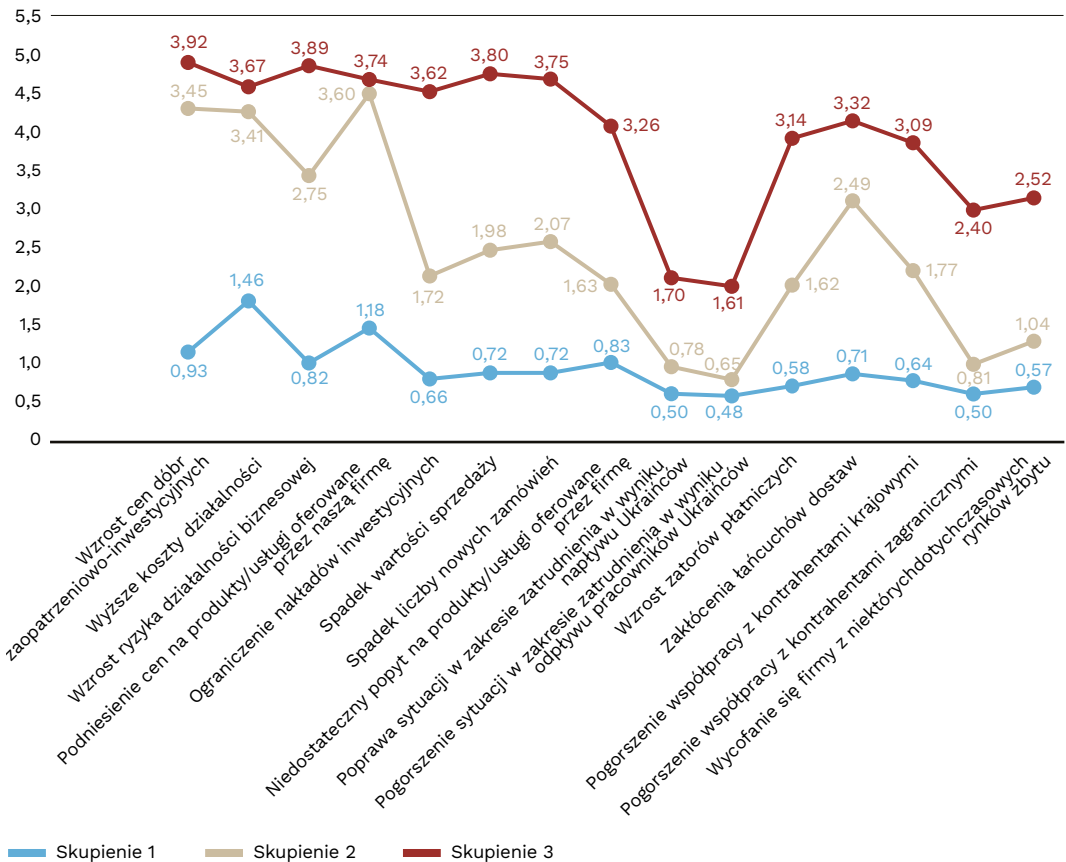
Skupienie 1 utworzyły przedsiębiorstwa, które w słabym stopniu lub wcale nie odczuły wpływu wojny na swoją działalność. Średnie oceny wpływu wojny na poszczególne obszary nie przekraczają często poziomu 1, co oznacza, że wojna nie wpłynęła na dany obszar dla większości firm z tego skupienia. Średnie oceny powyżej 1 występują tylko w przypadku wpływu wojny na wyższe koszty działalności (1,46) oraz na podniesienie cen oferowanych produktów lub usług (1,18). **To skupienie możemy nazwać grupą firm, które w słabym stopniu odczuły wpływ wojny na swoją działalność. Ich udział w badanej próbie wynosi 40 proc.**

Przedsiębiorstwa ze **skupienia 2** odczuły dość silny wpływ wojny przede wszystkim na wzrost cen dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych (3,45) oraz wzrost kosztów prowadzenia działalności (3,41). Dlatego też same podniosły ceny oferowanych produktów lub usług pod wpływem wojny (3,60). W umiarkowanym stopniu wojna wpłynęła na sprzedaż i popyt, jej wpływ na spadek liczby nowych zamówień firmy oceniły średnio na 2,07. Przedsiębiorstwa z tej grupy odczuły umiarkowany wpływ wojny na zakłócenia w łańcuchach dostaw (2,49) i dość słaby na wzrost zatorów płatniczych (1,62), czy pogorszenie współpracy z kontrahentami krajowymi (1,77). Poza tym firmy ze skupienia 2 nie wskazywały na to, aby wojna wpłynęła w ich przypadku na kwestie

związane z odpływem czy też napływem ukraińskich pracowników. Prawdopodobnie te przedsiębiorstwa nie zatrudniały Ukraińców przed wojną i nie zatrudniają ich po wybuchu wojny. **To skupienie możemy nazwać grupą firm, które w umiarkowany stopniu odczuły wpływ wojny na swoją działalność. Ich udział w badanej próbie wynosi 36 proc.**

Wykres 24. Średnie oceny siły wpływu wojny na poszczególne obszary działalności w wyłonionych skupieniach firm

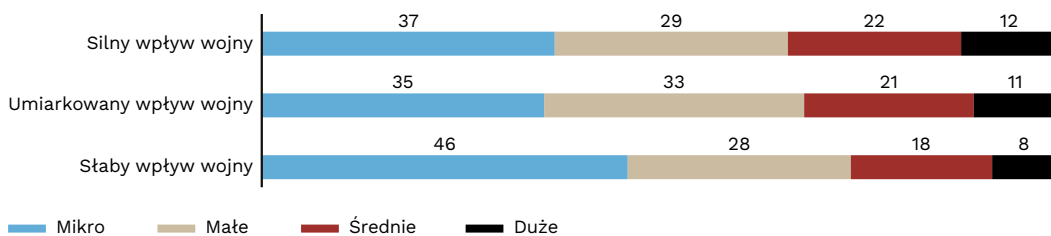
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Skupienie 3 tworzą firmy, które w porównaniu do innych skupień, odczuły wpływ wojny najsilniej. Zdaniem przedsiębiorstw z tego skupienia wojna wpłynęła szczególnie mocno na wzrost cen dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych (3,92), na wzrost ryzyka działalności biznesowej (3,89), a także na spadek wartości sprzedaży (3,80). W związku z tym firmy wskazują, że wojna silnie wpłynęła na ich decyzje dotyczące wzrostu cen oferowanych produktów lub usług (3,74). Przedsiębiorstwa z tego skupienia silnie odczuły

wpływ wojny na pogorszenie współpracy z partnerami przez zakłócenia w łańcuchach dostaw (3,32), wzrost zatorów płatniczych (3,14), a także pogorszenie współpracy z kontrahentami krajowymi (3,09). W firmach ze skupienia 3. – bardziej niż w innych skupieniach – widoczny jest wpływ wojny na zatrudnienie, przez napływ pracowników z Ukrainy (1,70) oraz odpływ pracowników ukraińskich (1,61). **To skupienie tworzą firmy, które silnie odczuły wpływ wojny na swoją działalność. Ich udział w badanej próbie wynosi 24 proc.**

Dokonując analizy struktury wyłonionych skupień ze względu na wielkość przedsiębiorstwa widzimy, że duże firmy częściej znajdowały się w grupie przedsiębiorstw odczuwających silny wpływ wojny (12 proc.) niż umiarkowany (11 proc.) lub słaby (8 proc.) – wykres 25. Podobna sytuacja ma miejsce w średnich przedsiębiorstwach, które w grupie firm o silnym wpływie wojny na działalność stanowiły 22 proc., zaś w grupie o słabym wpływie 18 proc. Małe przedsiębiorstwa częściej wskazywały na umiarkowany wpływ wojny niż na silny lub słaby. Natomiast mikrofirmy najczęściej wskazywały na słaby wpływ wojny na swoją działalność i w skupieniu 1 stanowiły blisko połowę (46 proc.).

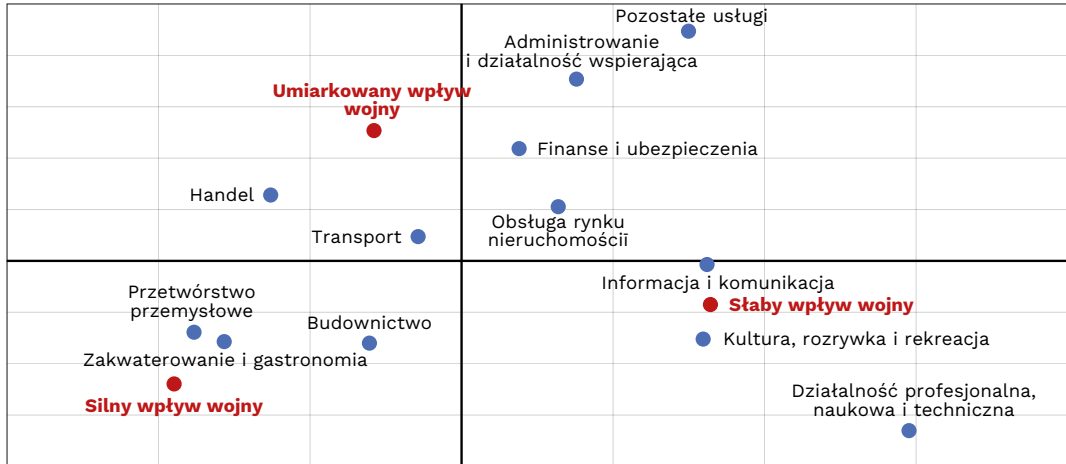
Wykres 25. Struktura przedsiębiorstw tworzących poszczególne skupienia ze względu na wielkość jednostki (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Analiza korespondencji pozwoliła wyłonić zależności między siłą wpływu wojny na działalność polskich firm a branżą reprezentowaną przez jednostkę. Mapa korespondencji (wykres 26) wskazuje, że **przedsiębiorstwa, które silnie odczuły skutki wojny to głównie firmy przetwórstwa przemysłowego, przedsiębiorstwa budowlane oraz jednostki zajmujące się zakwaterowaniem i gastronomią. Umiarkowany wpływ wojny na działalność wskazują częściej firmy handlowe i transportowe, zaś słaby – działające w informatyce i komunikacji, a także w kulturze, rozrywce i rekreacji.**

Wykres 26. Mapa korespondencji między siłą wpływu wojny na działalność przedsiębiorstw a branżą

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Analiza korespondencji pozwoliła na bardziej szczegółowe (jednocześnie ze względu na wielkość i branżę) sprofilowanie przedsiębiorstw z poszczególnych skupień. **Silny wpływ wojny odczuwają jednostki przetwórstwa przemysłowego, bez względu na wielkość.** Natomiast wśród firm **budowlanych to mikro i średnie przedsiębiorstwa silnie odczuwają wpływ wojny** na swoją działalność, zaś małe wskazują częściej na słaby. Z kolei duże przedsiębiorstwa budowlane odczuwały wpływ wojny w sposób umiarkowany. **W handlu silny wpływ odczuły przede wszystkim małe przedsiębiorstwa**, mikro generalnie nie odczuły tego wpływu, zaś dla średnich i dużych firm wpływ wojny był umiarkowany. **Wśród przedsiębiorstw transportowych najbardziej dotknięte wojną zostały firmy duże**, natomiast wojna raczej nie wpłynęła na działalność mikrofirm transportowych. **Zakwaterowanie i gastronomia to branża silnie dotknięta skutkami wojny**, co wskazały zarówno mikro, małe, jak i duże przedsiębiorstwa zajmujące się tym rodzajem działalności.

Analiza korespondencji nie pozwoliła na jednoznaczne określenie siły wpływu wojny w badanych obszarach na firmy z sekcji pozostałe usługi. Oznacza to, że jednostki z tej branży w zróżnicowany sposób odczuwały wpływ wojny i nie można jednoznacznie przypisać słabego, umiarkowanego czy silnego wpływu wojny na ich działalność. Podobną sytuację obserwujemy wśród mikrofirm z sekcji: informacja i komunikacja, administrowane i działalność wspierająca oraz kultura, rozrywka i rekreacja. Brak jednorodności siły wpływu wojny dostrzegamy też w małych firmach transportowych, średnich firmach związanych z informacją i komunikacją oraz wśród dużych przedsiębiorstw działających w finansach i ubezpieczeniach oraz obsługujących rynek nieruchomości.

Tabela 1. Siła wpływu wojny na działalność przedsiębiorstw ze względu na wielkość i branżę

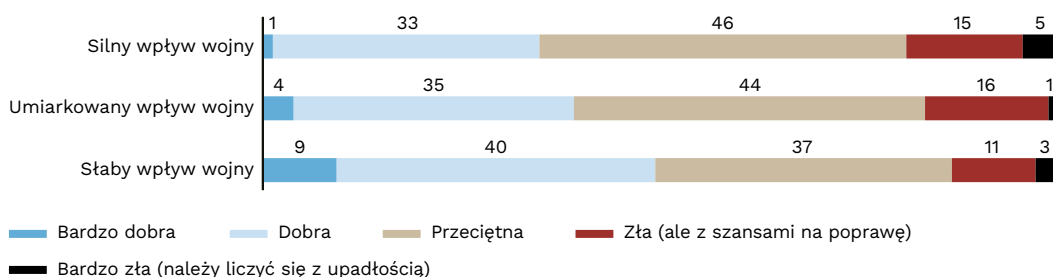
Sekcja PKD \ Wielkość	Mikro	Małe	Średnie	Duże
Przetwórstwo przemysłowe	3	3	3	3
Budownictwo	3	1	3	2
Handel	1	3	2	2
Transport	1		2	3
Zakwaterowanie i gastronomia	3	3	2	3
Informacja i komunikacja		1		1
Finanse i ubezpieczenia	1	2	3	
Obsługa rynku nieruchomości	3	2	1	
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	1	1	1	1
Administrowanie i działalność wspierająca		2	1	2
Kultura, rozrywka i rekreacja		1	1	1
Pozostałe usługi				

Uwaga: 1 – słaby wpływ wojny na działalność, 2 – umiarkowany, 3 – silny, białe pole – brak możliwości jednoznacznego określenia siły wpływu wojny na działalność.

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Siła wpływu wojny przełożyła się na sytuację finansową firm w 2022 r. Przedsiębiorstwa silnie odczuwające wpływ wojny na swoją działalność częściej wskazywały na złą lub bardzo złą sytuację finansową (20 proc.) niż firmy, które w słabym stopniu zostały dotknięte wpływem wojny (14 proc.) – wykres 27. Bardzo dobra lub dobra kondycja finansowa częściej występowała wśród firm słabiej dotkniętych wojną (49 proc.) niż wśród firm silnie odczuwających skutki wojny (34 proc.).

Wykres 27. Ocena sytuacji finansowej firmy w 2022 r. w zależności od siły wpływu wojny (w proc.)

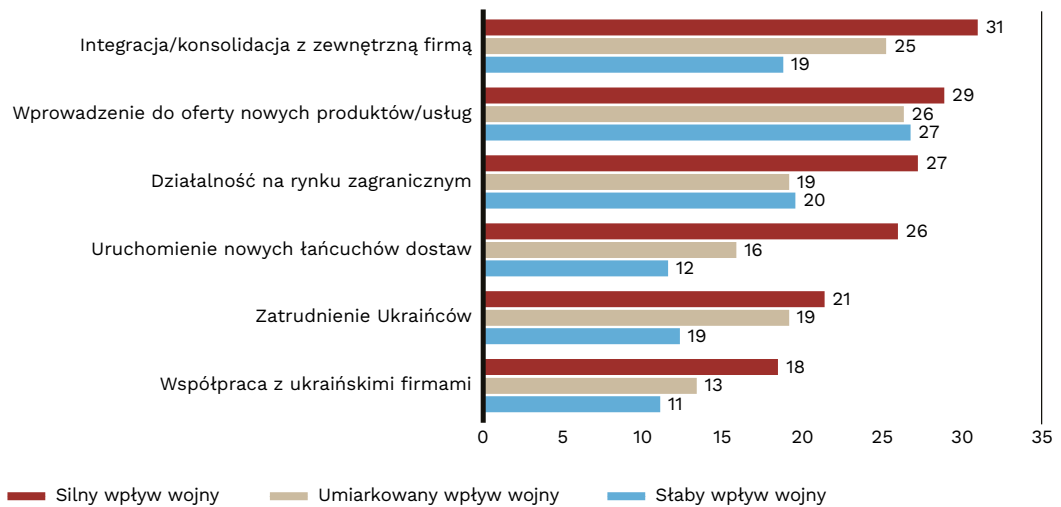

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Ocena wpływu wojny na działalność przedsiębiorstw przełożyła się też na plany firm w 2023 r. Są one zróżnicowane w zależności od wpływu wojny na działalność. **Blisko co trzecia firma odczuwająca silny wpływ wojny planuje integrację lub konsolidację z zewnętrzną jednostką.** Takie działania chce podjąć co czwarta firma, na którą wojna wpłynęła w sposób umiarkowany i co piąta firma, która słabo lub wcale nie odczuła wpływu wojny na działalność.

Odczuwanie siły wpływu wojny na funkcjonowanie firmy determinuje również działalność na rynku zagranicznym. Takie plany najczęściej mają firmy silnie dotknięte wpływem wojny (27 proc.). Podobnie jest z uruchamianiem nowych łańcuchów dostaw (26 proc.) czy z wprowadzaniem do oferty nowych produktów lub usług (29 proc.). Zatrudnianie Ukraińców oraz współpracę z firmami ukraińskimi również częściej obserwujemy w planowanych działaniach firm silnie dotkniętych wojną.

Wykres 28. Plany firm na 2023 r. w zależności od siły wpływu wojny (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie wyników badań.

Podsumowanie

- Wyniki analizy subiektywnych odczuć i ocen przedsiębiorców wskazują, że wojna wywołana przez Rosję w Ukrainie ma zróżnicowany wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstw w Polsce. Najbardziej dotknięta firmy produkcyjne, budowlane i transportowe, które muszą się mierzyć z zerwanymi łańcuchami dostaw, często z koniecznością zmiany partnerów biznesowych i rynków zbytu. Także firmy działające głównie na lokalnych rynkach krajowych odczuwają skutki wojny w Ukrainie, choćby wynikające z inflacji, wysokich kosztów energii czy słabnącego popytu gospodarstw domowych. Część firm z sektora gastronomii i zakwaterowania jeszcze nie uporała się z negatywnymi skutkami ekonomicznymi z czasu pandemii COVID-19 i *lockdownów*, kiedy pojawiły się kolejne, niekorzystne uwarunkowania.
- Z badań PIE wynika, że przyczyną niekorzystnej sytuacji przedsiębiorstwa bywa słaba kondycja ekonomiczna partnerów biznesowych lub brak umiejętnego zarządzania firmą w warunkach niepewności i dużej dynamiki zdarzeń rynkowych, a nie bezpośredni wpływ wojny w Ukrainie.
- Wojna ma wpływ na bieżące działania podejmowane przez przedsiębiorców. Często kontekst wojenny i związana z nim niepewność stanowią czynniki, od których zależą strategie działania i obserwowane wstrzymywanie się z inwestycjami, co może wpływać negatywnie na rozwój firmy w przyszłych okresach.
- Mimo różnych niekorzystnych uwarunkowań dla funkcjonowania biznesu, podejście polskich firm do sankcji gospodarczych nałożonych na Rosję jest pozytywne. Z badań PIE, przeprowadzonych w sierpniu 2022 r., wynika że zdecydowana większość firm uznała zasadność sankcji i potrzebę ich kontynuowania (PIE, BGK, 2022e).
- Wyniki analiz wskazują, że biznesmeni uczą się dopasowywać strategie do niesprzyjającego otoczenia i funkcjonowania w warunkach dużego ryzyka. Nabywają nowych doświadczeń co sprawia, że z upływem czasu w wielu branżach mała odsetek firm odczuwających duże zakłócenia w funkcjonowaniu powodowane wojną. W rezultacie w 2022 r. przedsiębiorcy zlikwidowali z powodu niewypłacalności mniej firm niż w 2021 r., co jest też zastugą programów pomocowych państwa oraz tarcz antykryzysowych.
- Emigracja z terenu Ukrainy spowodowała zmianę na rynku pracy w Polsce. Część pracowników z Ukrainy wróciła do swojego kraju, co spowodowało ich wyraźny brak w transporcie i magazynach oraz budownictwie. Natomiast osoby, które przyjechały do Polski (głównie kobiety), zasiły rynek pracy, zwłaszcza sektory handlu, przetwórstwa przemysłowego czy usług. Nie pozwoliło to jednak zlikwidować luki ilościowej i strukturalnej na rynku pracy. Nadal dla wielu firm problemem jest znalezienie pracowników, w tym o odpowiednich kompetencjach. Włączenie emigrantów z Ukrainy w rozwój społeczno-gospodarczy Polski staje się szansą dla naszego kraju, ale ich pozyskanie nadal jest wyzwaniem.

Aneks metodologiczny

Zaprezentowane wyniki pochodzą z badania ankietowego przeprowadzonego na próbie 1000 przedsiębiorstw, które zostało zrealizowane w grudniu 2022 r. Próba miała charakter kwotowo-warstwowy, a dobór przedsiębiorstw do poszczególnych warstw był losowy.

Badaniem zostało objętych 400 mikrofirm, 300 małych, 200 średnich i 100 dużych przedsiębiorstw. Sekcje i działy PKD reprezentowane przez przedsiębiorstwa to:

Sekcja/Dział PKD	Liczba przedsiębiorstw
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe, tylko działy: 10, 14, 15, 27, 29, 26, 31	100
Sekcja F – Budownictwo	120
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, tylko działy: 46, 47	150
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	100
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	100
Sekcja J – Informacja i komunikacja	80
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	60
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	60
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, tylko działy: 69, 71, 72, 73, 74	80
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, tylko działy: 77, 78, 79, 81, 82	50
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, tylko działy: 90, 93	50
Sekcja S – Pozostała działalność usługowa, tylko dział 96	50
Suma	1 000

Bibliografia

- GUS (2022), *Pogłębione pytania o aktualne zagadnienia gospodarcze oraz wpływ wojny w Ukrainie na koniunkturę - oceny i oczekiwania. Aneks do publikacji*, Warszawa, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/koniunktura/koniunktura/poglebione-pytania-o-aktualne-zagadnienia-gospodarcze-oraz-wplyw-wojny-w-ukrainie-na-koniunkturę-oceny-i-oczekiwania-aneks-do-publicacji-grudzien-2022,6,26.html> [dostęp: 20.01.2023].
- PIE (2023), „Tygodnik Gospodarczy PIE”, 26 stycznia 2023 r., Warszawa, <https://pie.net.pl/numer-4-2023-26-stycznia-2023-r/> [dostęp: 07.02.2023].
- PIE, BGK (2022a), *Miesięczny Indeks Koniunktury, luty 2022*, Warszawa, https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2022/02/MIK_02-2022.pdf [dostęp: 16.01.2023].
- PIE, BGK (2022b), *Miesięczny Indeks Koniunktury, marzec 2022*, Warszawa, https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2022/03/MIK_03-2022.pdf [dostęp: 16.01.2023].
- PIE, BGK (2022c), *Miesięczny Indeks Koniunktury, kwiecień 2022*, Warszawa, https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2022/04/MIK_04-2022.pdf [dostęp: 20.01.2023].
- PIE, BGK (2022d), *Miesięczny Indeks Koniunktury, październik 2022*, Warszawa, https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2022/10/MIK_10-2022.pdf [dostęp: 20.01.2023].
- PIE, BGK (2022e), *Miesięczny Indeks Koniunktury, sierpień 2022*, Warszawa, https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2022/08/MIK_8-2022.pdf [dostęp: 16.01.2023].
- PIE, BGK (2023), *Miesięczny Indeks Koniunktury, styczeń 2023*, Warszawa, https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2023/01/MIK_01-2023.pdf [dostęp: 17.01.2023].
- (www1), *Badanie Randstad: 45. Plany pracodawców*, 14 czerwca 2022, Warszawa, <https://info.randstad.pl/hubfs/Plany%20Pracodawc%C3%B3w%20-%2045%20edycja.pdf?hsLang=pl-pl> [dostęp: 11.01.2023].

Spis tabel i wykresów

SPIS TABEL

Tabela 1. Siła wpływu wojny na działalność przedsiębiorstw ze względu na wielkość i branże	36
--	----

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Wpływ wojny na wzrost kosztów działalności, cen dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych i ryzyko działalności gospodarczej (w proc.)	8
Wykres 2. Wpływ wojny na wzrost kosztów działalności, cen dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych i ryzyko działalności biznesowej w firmach różnej wielkości (w proc.)	9
Wykres 3. Wpływ wojny na wzrost kosztów działalności, cen dóbr zaopatrzeniowo-inwestycyjnych i ryzyko działalności biznesowej w firmach różnej branży (w proc.)	10
Wykres 4. Wpływ wojny na wzrost kosztów firm w różnych branżach w okresie kwiecień-grudzień 2022 r. (w proc.)	11
Wykres 5. Wpływ wojny na podniesienie cen na produkty/usługi firmy i ograniczenie nakładów inwestycyjnych (w proc.)	12
Wykres 6. Wpływ wojny na podniesienie cen na produkty/usługi firmy i ograniczenie nakładów inwestycyjnych w firmach różnej wielkości (w proc.)	12
Wykres 7. Wpływ wojny na podniesienie cen na produkty/usługi firmy i ograniczenie nakładów inwestycyjnych w różnych branżach (w proc.)	13
Wykres 8. Wpływ wojny na duże zakłócenia organizacyjne w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa w różnych branżach w okresie kwiecień-grudzień 2022 r. (w proc.)	14
Wykres 9. Wpływ wojny na sprzedaż i zamówienia (w proc.)	15
Wykres 10. Wpływ wojny na spadek wartości sprzedaży i liczby nowych zamówień oraz niedostateczny popyt na produkty/usługi oferowane przez firmę w firmach różnej wielkości (w proc.)	16
Wykres 11. Wpływ wojny na spadek wartości sprzedaży i liczby nowych zamówień oraz niedostateczny popyt na produkty/usługi oferowane przez firmę w firmach różnej branży (w proc.)	17
Wykres 12. Wpływ wojny na spadek sprzedaży/spadek przychodów firm w różnych branżach w okresie kwiecień-grudzień 2022 r. (w proc.)	18
Wykres 13. Wpływ wojny na poprawę lub pogorszenie sytuacji w zakresie zatrudnienia w wyniku napływu Ukraińców (w proc.)	19

Wykres 14. Wpływ wojny na poprawę lub pogorszenie sytuacji w zakresie zatrudnienia w wyniku napływu lub odpływu Ukraińców w firmach różnej wielkości (w proc.)	20
Wykres 15. Wpływ wojny na poprawę lub pogorszenie sytuacji w zakresie zatrudnienia w wyniku napływu lub odpływu Ukraińców w firmach różnych branż (w proc.)	21
Wykres 16. Wpływ wojny na zatrudnienie pracowników z Ukrainy (w proc.)	22
Wykres 17. Wpływ wojny na zakłócenia łańcuchów dostaw i wzrost zatorów płatniczych (w proc.)	24
Wykres 18. Wpływ wojny na zakłócenia łańcuchów dostaw i wzrost zatorów płatniczych w firmach różnej wielkości (w proc.)	25
Wykres 19. Wpływ wojny na zakłócenia łańcuchów dostaw i wzrost zatorów płatniczych w firmach różnej branży (w proc.)	26
Wykres 20. Wpływ wojny na zakłócenia w łańcuchach dostaw w różnych branżach w okresie kwiecień-grudzień 2022 r. (w proc.)	27
Wykres 21. Wpływ wojny na pogorszenie współpracy z kontrahentami krajowymi i zagranicznymi oraz wycofanie się firmy z niektórych dotychczasowych rynków zbytu (w proc.)	28
Wykres 22. Wpływ wojny na pogorszenie współpracy z kontrahentami krajowymi i zagranicznymi oraz wycofanie się firmy z niektórych dotychczasowych rynków zbytu w firmach różnej wielkości (w proc.)	29
Wykres 23. Wpływ wojny na pogorszenie współpracy z kontrahentami krajowymi i zagranicznymi oraz wycofanie się firmy z niektórych dotychczasowych rynków zbytu w różnych branżach (w proc.)	30
Wykres 24. Średnie oceny siły wpływu wojny na poszczególne obszary działalności w wyłonionych skupieniach firm	33
Wykres 25. Struktura przedsiębiorstw tworzących poszczególne skupienia ze względu na wielkość jednostki (w proc.)	34
Wykres 26. Mapa korespondencji między siłą wpływu wojny na działalność przedsiębiorstw a branżą	35
Wykres 27. Ocena sytuacji finansowej firmy w 2022 r. w zależności od siły wpływu wojny (w proc.)	36
Wykres 28. Plany firm na 2023 r. w zależności od siły wpływu wojny (w proc.)	37

Polski Instytut Ekonomiczny

Polski Instytut Ekonomiczny to publiczny *think tank* ekonomiczny z historią sięgającą 1928 roku. Jego obszary badawcze to przede wszystkim makroekonomia, energetyka i klimat, handel zagraniczny, foresight gospodarczy, gospodarka cyfrowa i ekonomia behawioralna. Instytut przygotowuje raporty, analizy i rekomendacje dotyczące kluczowych obszarów gospodarki oraz życia społecznego w Polsce, z uwzględnieniem sytuacji międzynarodowej.